

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra bohemistiky

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

**POEZIE VÍTA SLÍVY S PŘIHLÉDNUTÍM
K HLAVNÍM MOTIVŮM**

IVA MARTINKOVÁ

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Lenka Pořízková

OLMOUC 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně s použitím odborné literatury uvedené v bibliografii.

V Olomouci, dne 15. 8. 2011

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Lence Pořízkové, vedoucí své bakalářské diplomové práce, za její vstřícnost, cenné rady, inspirativní připomínky a zájem o mou práci.

Obsah

1 Úvod.....	5
2 Vít Slíva	7
3 Základní charakteristika sbírek	11
4 Motivy v poezii Víta Slívy.....	21
4.1 Motiv lásky	21
4.1.1 Láska k ženě.....	22
4.1.2 Láska k rodičům.....	24
4.1.3 Láska k Bohu	25
4.2 Motiv rodného kraje.....	26
4.2.1 Rodný kraj – Slezsko	27
4.2.2 Nový domov – Brno.....	29
4.3 Motiv smrti a utrpení	30
4.3.1 Smrt.....	30
4.3.2 Hrob, pohřeb, hřbitov.....	34
4.4 Přírodní motivy	36
4.4.1 Stromy a rostliny.....	36
4.4.2 Živočichové.....	38
4.4.3 Voda.....	39
4.5 Kosmické motivy	41
4.5.1 Slunce a světlo vs. noc a tma	41
4.5.2 Měsíc a hvězdy	43
5 Vztah poezie Víta Slívy k jiným autorům.....	45
6 Závěr	52
Anotace	53
Bibliografie	54

1 Úvod

V následující práci se pokusíme komplexně představit poezii současného českého básníka Víta Slívy. Zajímá nás především její motivická rovina včetně vývoje základních motivů v čase, tj. od raných sbírek k nejnovějším, dále pak kritická reflexe. Vzhledem k silné aluzivnosti Slívovy tvorby považujeme za účelné zmínit též jeho návaznost na jiné české autory, případně podobnost jeho autorské poetiky s poezií některých básnických osobností zejména 20. století. Z důvodu omezení rozsahu práce záměrně odhlížíme od jiných aspektů Slívových děl, jako např. jazykové roviny či versologické.

Metodologii práce jsme založili na detailní excerpici materiálu, na základě níž jsme se pokusili stanovit, které motivy jsou klíčové pro jednotlivé sbírky a které pro Slívovu poezii obecně. Jako úvod do problematiky jsme pojali kapitolu charakterizující jednotlivé sbírky a nastiňující Slívův básnický vývoj. Typologie motivů vychází čistě z naší analýzy, tedy zakládá se na podrobném studiu Slívových textů a sledování jak četnosti, tak relevance jednotlivých motivů v textech. Vzhledem k tomu, že motivy nikdy nefungují ve struktuře básně izolovaně a často se navzájem prolínají, nelze považovat naši klasifikaci za jednoznačnou a konečnou. Za základní typy motivů jsme u Slívy stanovili: motivy lásky, přírodní motivy, kosmické motivy, motivy rodného kraje či kraje domova a motiv času. V jednotlivých podkapitolách pak tyto množiny ještě dále členíme dle podtypů, u nichž se snažíme postihnout pro Slívu typickou konstrukci motivických variant.

První část práce je zaměřena na osobnost autora, jeho zařazení v dějinách poezie 20. a 21. století. Zmiňujeme i mladší básníky, jež Slíva ovlivnil a kteří v jeho odkazu spolu s ním pokračují.

Následující kapitola obsahuje charakteristiku Slívových sbírek *Nepokoj hodin*, *Černé písmo*, *Volské oko*, *Tanec v pochované base*, *Na zdech stíny osik*, *Grave*, *Bubnování na sudy*, *Rodný hrob*, *Souvrat'*, výbor z poezie *Boudní muzika* a *Račí mor*.

Nebudeme se detailněji zabývat bibliofilii *Sora na Kokoro*, ani souborem veršů bratrů Slívových *Jízdenka z Hradce na Hradec*, které považujeme za specifické.

U jednotlivých motivů shrnujeme jejich výskyt ve sbírkách a také nejčastější vzájemnou spojitost. Pokud uvádíme příklad zapojení motivu do struktury básně, jde o ilustraci typického Slívova postupu charakteristického pro daný motiv. Totéž platí o dílčích analýzách, vždy vycházejí z exemplárního příkladu Slívovy tvůrčí metody.

V kapitole zaměřené na porovnání Slívovy poezie s tvorbou dalších autorů jsme se zaměřili především na básníky Františka Halase a Vladimíra Holana, se kterými bývá Slíva nejčastěji spojován. Dále jsou zmíněni Jan Skácel, Petr Bezruč, Karel Hynek Mácha, Bohuslav Rynek a další.

2 Vít Slíva

Vít Slíva patří ke generaci autorů narozených na přelomu 40. a 50. let minulého století.

Ač byli přivedeni na svět v době politicky nelehké, to nejhorší ještě nestihli v útlém dětství plně vnímat a dospívali v 60. letech při poslechu Jiřího Suchého či Beatles a při čtení Jeana-Paula Sartera nebo Ernesta Hemingwaye. Někteří ještě dokonce stihli vystudovat vysokou školu, to ovšem v případě, že jejich rodiče byli pokládáni za „politicky korektní“. V období normalizace se literární dráhy těchto autorů rozcházejí, každý nachází svůj specifický způsob umělecké realizace. Ačkoli je spojují prožité události, nikdy neutvoří literární skupinu.

Máme na mysli osobnosti, jako jsou Michal Ajvaz (*1949), Alexandra Berková (*1949), Zdena Bratřovská (*1951), Miroslav Huptych (*1952), Vladimír Křivánek (*1951), Zdeněk Lebl (*1950), Jaromír Pelcl (*1952), Jiří Rulf (*1947), Vít Slíva (*1951) a Vlastimil Třešňák (*1950). Některé z nich zařazuje Petr Bílek do tzv. „generace“ osamělých běžců, patří sem z jmenovaných J. Rulf, Z. Bratřovská, M. Huptych, Z. Lebl i Vít Slíva., avšak jinak tato skupina zahrnuje autory narozené mezi lety 1947–1967. *„Pokud ho [rozmezí let narození] zúžíme na autory narozené kolem roku 1950, pak by bylo případnější mluvit zřejmě o generaci individuálních cest, o generaci-negeneraci. Nabízí se otázka, zda by tato generace-negenerace přece jenom nevytvořila pevnější seskupení s viditelnými společnými znaky, kdyby nebyla vržena do rozplzlé normalizace. (...) Možná by v nich nebylo tolik úniku do hry (Huptych), dětství (Berková), svobodné hry imaginace (Ajvaz), outsiderství (Rulf) a anonymního světa poezie (Slíva). Ale zas by třeba chyběl vnější tlak, který těmto autorům namnoze dával důvod psát.“*¹ Vladimír Křivánek nahlíží na Bílkem vytyčenou „generaci“ takto: *„Šlo o početnou skupinu autorů bez jednotného programového či věkového profilu, společné pro ně bylo neslužebné, politickým a*

¹ TRÁVNÍČEK, J.: „A vem si nás k sobě, ve-e-e-em!“. In: *Boudní muzika*. Host, Brno, 2006, s. 221.

*tvůrčím kompromisům méně otevřené stanovisko, deziluzivnost a umělecká náročnost výpovědi a méně či více zastřený protest proti svazujícím poměrům.*²

Vít Slíva, Trávníčkem označený jako tvůrce „anonymního světa poezie“, není jediným básníkem své generace, dosáhl však ze všech svých souputníků největšího čtenářského ohlasu. Mládí strávil ve slezském Hradci u Opavy, ale kvůli studiím odešel do Brna, kde zůstal až do konce 90. let a kam se po šesti letech ve Slezsku na přelomu tisíciletí zase vrátil. Jeho studijními obory byly latina a čeština, předměty, které od té doby dlouhá léta vyučuje. Slívovým působištěm se stalo Gymnázium na Slovanském náměstí v Brně-Králově Poli. Zde si neskryvanou oblibu získal díky svému intenzivnímu vztahu k literatuře a především poezii, který s nadšením rozšiřoval mezi své studenty. Mnozí jeho žáci vzpomínají na literární diskuze dlouho do noci.

Začínající autoři a zkušenější Vít Slíva, ovlivněný největšími básníky 20. století, založili v 80. letech v Brně tzv. královopolskou skupinu. Patřili do ní Petr Hrbáč, Norbert Holub, Robert Fajkus a Věra Rosí. V 90. letech k nim přibyli mladší studenti Vojtěch Kučera, Ondřej Slabý a Bogdan Trojak.

V polovině 80. let vznikla Slívova prvotina *Nepokoj hodin* (1984). V průběhu 90. let následovaly sbírky *Černé písmo* (1990), *Volské oko* (1997), *Tanec v pochované base* (1998) a *Na zdech stíny osik* (1999). Po přelomu tisíciletí přibýly *Grave* (2001), *Bubnování na sudy* (2002), *Rodný hrob* (2004) a zatím poslední *Račí mor* (2011). Sbíрка *Bubnování na sudy* čekala na své vydání celých šest let, napsána byla jako čtvrtá už v rozmezí let 1991-1996, ještě před sbírkou *Volské oko*. Otázkou zůstává, proč tomu tak bylo – v úvahu přichází možnost jejího postupného propracování, jelikož nyní je právě sbírka *Bubnování na sudy* považována kritiky i čtenáři za nejkvalitnější ukázkou Slívova básnického umění. V roce jejího vydání za ni Vít Slíva obdržel Cenu Českého literárního fondu a cenu Magnesia Litera za poezii.

Z vydaných sbírek vznikl v roce 2006 výbor básní pod názvem *Boudní muzika* (Brno: Host), v němž se Slíva pokusil vybrat ze své práce to nejlepší a zároveň

² KŘIVÁNEK, V.: *Kolik příležitostí má báseň: kapitoly z české poválečné poezie 1945-2000*. Host, Brno, 2007, s. 338.

ponechat celou kostru sbírek tak, jak byla původně vytvořena. Závěrečná část výboru pojmenovaná *Souvrat'* obsahuje i básně do té doby knižně nezveřejněné.

Zapomenout nelze na Slívovu bibliofilii z roku 1987 – útlý výbor z jeho básní se zimní tematikou *Sora na Kokoro*, ilustrovaný fotografiemi bratra Jiljího. Ve stejné spolupráci a s pomocí druhého bratra Libora vznikl v roce 2003 soubor veršů inspirovaný jejich rodným městem Hradcem nad Moravicí – *Jízdenka z Hradce na Hradec*.

Slíva také přispíval do novin a časopisů, psal zejména recenze poezie pro *Brněnský večerník* a pro přílohu „Dílna“ v *Literárním měsíčníku*. Později publikoval v časopisech jako *Modrý květ*, *Host*, *Tvar*, *Čmelák a svět*, *Psí víno* nebo *Literární noviny*.

Jako editor se podílel na příležitostných tiscích *Holan devadesát* (soukromým nákladem v Brně 1995), *Nářky Georga Heyma. Překlady a parafráze* (Hold Ludvíku Kunderovi k sedmasedmdesátinám, Wales 1997) a *Du podle blesku* (Sborník k 70. výročí úmrtí Leoše Janáčka, Wales 1998). Je členem občanského sdružení Wales a spolupracuje na vydávání stejnojmenného časopisu.

V současné době se stále věnuje výuce, tentokrát na Biskupském gymnáziu v Brně, a to od roku 2003.

Velkými vzory, se kterými je často spojován, se Slívovi stali František Halas a Vladimír Holan. Už na vysoké škole se Slívova diplomová práce týkala Halasovy poezie, sám sebe ale více spojuje s Holanem. Jiří Trávníček výstižně konstatuje: „*Zdá se, že Holan Slívovi ukázal cestu, jak být básníkem nikoli reflexivním, milostným či přírodním, ale básníkem vůbec. Je to strmá cesta a Slíva ji na svém počátku chápe coby službu básnickým univerzáliím, jako jsou čas, hvězdy, láska či smrt. Pohledy směřují ke hvězdám a vůdčí stylizací se stává básnická kontemplace.*“³

Výrazným prvkem Slívovy poezie je střetávání dvou protichůdných tendencí, lyrična a dramatična. Hybnou silou v podstatě celé jeho tvorby je konflikt, střet protichůdných pohybů vyúsťující v úsilí o soulad a harmonii. Zajímavá je Slívova

³ TRÁVNÍČEK, J.: „A vem si nás k sobě, ve-e-e-em!“ In: *Boudní muzika*. Host, Brno, 2006, s. 224.

práce s opakováním – nejde o pouhé opakování slov, ale někdy i celých veršů, refrénu nebo strofy, kterou rytmicky konstruuje.

Za spojovací prvek Slívových sbírek se dají považovat vzpomínky – na dětství, rodný kraj, rodiče. Autor si neustále uvědomuje, že jeho archaizovaný časoprostor existuje už jen ve vzpomínce. Tento názor potvrzuje i Štefan Švec: „*Vít Slíva je básníkem toho, co odchází. Číst ho znamená slyšet ozvěnu zmizelého, zachytit poslední stíny toho, o čem snad už ani nevíme, že bylo navždy ztraceno. Je těžké to pojmenovat.*“⁴

Výstižně a lapidárně charakterizovat Slívovu poezii se podařilo Jiřímu Trávníčkovi v doslovu k výboru *Boudní muzika*: „*Jde o dramatické úsilí, jak smířit kontemplaci, obraz i hudbu slov, básnickou virtuozitu s tvrdošijným opakováním stále stejných chvil a míst, zalíbení ve slovu jakožto svobodném prostoru pro hru významů s pevným přikováním k rodu a domovské krajině. Nahlíženo z jiné strany: Slívova poezie ve svém celku i vývoji je důkazem, že poezie hodná svého jména se neobejde bez transcendentální, bez pohledu do oblak a na hvězdy.*“⁵

⁴ ŠVEC, Š.: Utržené kotvy. In: Právo, ročník 12 (7. 11.), 2002, č. 259, příloha Salon, s. 2.

⁵ TRÁVNÍČEK, J.: „A vem si nás k sobě, ve-e-e-em!“. In: *Boudní muzika*. Host, Brno, 2006, s. 227.

3 Základní charakteristika sbírek

V následující kapitole se pokusíme charakterizovat jednotlivé Slívovy sbírky. Zároveň tak vyvstane určitý obraz autorova tvůrčího rukopisu, postupně se proměňujícího mezi deseti doposud vydanými tituly. Jsou to: *Nepokoj hodin*, *Černé písmo*, *Volské oko*, *Bubnování na sudy*, *Tanec v pochované base*, *Na zdech stíny osik*, *Grave*, *Rodný hrob*, *Souvrat' a Račí mor*. Z prvních osmi sbírek vznikl výbor poezie *Boudní muzika*, uspořádaný samotným autorem a doplněný o dosud knižně nepublikované verše. Těm věnoval Slíva závěrečnou kapitolu s názvem *Souvrat'*, která později vyšla i jako samostatná sbírka.

Jak již bylo řečeno v úvodu, nebudeme se detailněji zabývat bibliofilii *Sora na Kokoro* (1987), ani souborem veršů *Jízdenka z Hradce na Hradec*, který vznikl ve spolupráci bratrů Slívových. Považujeme je za díla specifická. Zohledňujeme však zmiňovaný výbor *Boudní muzika*, a to především proto, že formou výběru zprostředkovává autorův postoj k jeho vlastním veršům, a zároveň umožňuje na relativně malé ploše sledovat Slívův umělecký vývoj.

Jako první publikoval Vít Slíva sbírku *Nepokoj hodin*, kterou vydalo nakladatelství Blok v Brně v roce 1984. Tuto prvotinu ilustroval a graficky upravil Miloslav Sony Halas. Recenze vydaná v *Zemědělských novinách* krátce po vydání sbírky v roce 1984 i recenze v *Mladé frontě* o rok později od Jiřího Kudrnáče popisují *Nepokoj hodin* jako sbírku poezie dialogu. „*Knižka má především atmosféru. Básník vede se čtenářem dialog (a mnohdy čtenáře přímo oslovuje) o všedních, nenápadných věcech. Osobitě je dokáže vidět a výrazným jazykem vyjádřit. Nepotřebuje k tomu blýskavou hru slov (...), ani jiskření metafor (...). Slívovy básně zaznamenávají chvíle ze života asi tak, jako je dokáže zaznamenat umělecká fotografie: znamená jev – a zároveň něco navíc, co nás osloví a neodezví hned, nýbrž pozvolna vplyne do našeho vědomí a nenásilně nás donutí o věci přemýšlet (...).*“⁶ Poněkud kritičtěji pohlíží na sbírku Jiří Kudrnáč: „*Dialog v uměleckém textu má funkci dramatizující a*

⁶ Básník přichází. *Zemědělské noviny*, 1984, roč. 40, č. 274, s. 2.

povahopisnou. Jeho užití může tedy výrazně obohatit tradiční lyrickou poezii, jak úspěšně dosvědčil mladý brněnský básník Vít Slíva (narozen 1951). Ve své knižní prvotině *Nepokoj hodin své básně rád stylizuje jako sugestivní skandování hlasů, jindy jako by jen v ostychu zaznamenával řečené. (...) „Nepokojná“ Slívova poezie má nosnou vnitřní dramatickosti cílevědomě voleného napětí mezi kontexty básní a jejich čtenářů. (...) Adekvátní četbou Slívovy poezie bude aktivní dialog čtenář – autor.*⁷ Podstatným znakem sbírky *Nepokoje hodin* je její metonymičnost, která je vlastní Slívovým veršům „ne jen co vlastnosti básnické obraznosti, ale celého způsobu myšlení, hledání a nalézání souvislosti“⁸, jak si povšiml Ivo Harák. Tento znak lze vysledovat v celé Slívově tvorbě, v jeho první sbírce je však nejdominantnější.

V roce 1990 nakladatelství Blok v Brně vydalo Slívovu druhou sbírku *Černé písmo*, opět s ilustracemi Miloslava Sonyho Halase. Sbíрка obsahuje pětatřicet básní, psaných v té době ještě většinou volným veršem. Ten je typický pro první Slívovy sbírky, každá další obsahuje více a více rýmovaných básní, až v poslední volný verš téměř chybí. V básních se odráží autorovy prožitky a pocity, různé nálady a pro něj významné okamžiky. Při srovnání s první sbírkou najdeme spojující prvky, zvláště motivické a tematické, které zároveň můžeme považovat za určité konstanty Slívovy tvorby vůbec. Rozdílnost prvních dvou sbírek popisuje v recenzi Ivo Harák: „*Jeho poezie je (...) méně eliptická a enigmatická, zastírající souvislosti mezi motivy, stává se kompaktnější (i rytmicky), bohatší na básnické obrazy, které však nepozbývají konkrétnosti. Přibývá také epitet (...). Objevuje se však nebezpečí opisnosti. To proto, že dynamika příběhu a dialogu (polypovu) nahrazena výpovědí jediného lyrického subjektu. (...) Tomuto nebezpečí Slíva usiluje předejít novostí básnických obrazů, jimiž abstraktní, vysoké a zdánlivě nedosažitelné intimizuje, přibližuje člověku, materializuje, činí podobno věcem každodenního žití (...).*“⁹ V *Černém písmu* také začíná vynikat Slívova práce kontrastem, jak vyplývá i z Harákovy recenze, v níž poukazuje na použití nových básnických obrazů, které musely být nutně založeny na vzájemném vztahu. Podobně postihl tento rys Richard Svoboda: „*Ve snaze o integraci*

⁷ KUDRNÁČ, J.: Poezie dialogu a dialog poezie. *Mladá fronta*, 1985, roč. 41, č. 54, s. 4.

⁸ HARÁK, I.: A ve tmě někdo škrtně sirkou. *Alternativa nova*, 1998, roč. 4, č. 7, s. 292.

⁹ HARÁK, I.: A ve tmě někdo škrtně sirkou. *Alternativa nova*, 1998, roč. 4, č. 7, s. 292–293.

širšího spektra podnětů osciluje Slívova metoda mezi dvěma póly: vedle civilistněji laděných básní opírajících se o místní konkréta a předmětné reálie (...) postavil autor čísla, operující tradiční, konzervativní symbolikou.“¹⁰ Harák však velmi správně upozorňuje, že jednotlivé kontrastní obrazy nejsou stavěny proti sobě, ale naopak jsou k sobě „spájeny a priori názvem básně, a posteriori jejím smyslem“¹¹.

Volské oko, třetí Slívova sbírku, vydalo nakladatelství Host v Brně roku 1997. V zásadě jde o souhrn předchozích dvou sbírek a zároveň o východisko pro sbírky další. Ještě více zde vyniká zmíněná polarita, motivy nabývají na tradičnosti. Básně jsou koncipovány ve znamení hledání vlastních kořenů, jak nazval Richard Svoboda svou recenzi k této knize. Jiří Trávníček upřesňuje, čím se *Volské oko* od předchozích sbírek odlišuje, a vysvětluje Slívovo hledání kořenů: „Oproti předchozím sbírkám se daleko více prokreslil půdorys prvotních jistot; jinak řečeno: Slívova poezie „zpatriarchálněla“. Současně ji však příliš nebylo na reflexivité. Vzpomínku, svým obsahem již ztracenou v minulosti, básníkovi nestačí jen vyvolat v paměti jako pouhý milostivý návrat; musí se zajistit, a proto protáhnout do úvahy, v níž už se mění v meditaci nad časem vůbec.“¹² Na rozdíl od předchozí sbírky je *Volské oko* srozumitelnější, zároveň však surovější, text se stává propracovanějším: „Nově se objevují práce s hláskovou instrumentací (...), pokus o přesnější (vázaný) rytmus i rým. Invenční bývá použití rýmu sporadického (...), jímž zdůrazněno a rytmicky ukotveno významové jádro.“¹³

O rok později (1998) byla jako další vydána sbírka *Tanec v pochované base*, opět v nakladatelství Host. Sbíрка je posunem ve Slívově tvorbě – nejedná se o poezii převážně reflexivní jako dosud, ale expresivní. Je vyjádřením úcty památce otce Miloslava¹⁴ Slívy (1922–1996). Autor ji psal po dobu sedmi měsíců, v době otceva umírání a po jeho smrti. Součástí knihy jsou otcovy paměti, fotka a parte, které si otec nechal zhotovit pět let před smrtí. První část básní je věnována vzpomínce na otce, další jsou formulovány jako záznamy z otceva umírání. V poslední části autor

¹⁰ SVOBODA, R.: A přisednout. Ale jak? *Moravské noviny*, 1990, roč. 1, č. 23, s. 8.

¹¹ HARÁK, I.: A ve tmě někdo škrtně sirkou. *Alternativa nova*, 1998, roč. 4, č. 7, s. 293.

¹² TRÁVNÍČEK, J.: „Stavba bez konce – čas“. *Tvar*, 1997, roč. 8, č. 11, s. 20.

¹³ HARÁK, I.: A ve tmě někdo škrtně sirkou. *Alternativa nova*, 1998, roč. 4, č. 7, s. 293.

¹⁴ Jiří Trávníček Slívova otce v recenzi ve *Tvaru* mylně pojmenoval Miroslav.

rozmlouvá s otcem, který již nežije. Na závěr je uveden krátký životopis Miloslava Slívy, sepsaný jeho synem. Negativní recenzi ke sbírce napsal do Lidových novin Dalibor Dobiáš: „Slívovým básním lze zase bez rozpaků vytknout malou sdílnost, omšelou metaforiku a neschopnost zkracovat“¹⁵. Naopak Jiří Trávniček vyzdvihuje hudebnost veršů a hlubší práci s textem: „Slívova sbírka je budována po principu hudebním. (...) Obraz je pohlcován faktem, nic jiného než „zpravodajství“, někde i s přímou řečí (...). Slívův jazyk se uvolňuje z krunýřového sevření, výraz jednak dostává zklasičtění, jednak se rozlévá do šíře. Verši ze všeho nejvíc vládne intonace litanie a modlitby (...). Jazyk tu dostává příležitost komponovat.“¹⁶ Jde o jednu z nejhudebnějších Slívových sbírek, ačkoli i v řadě dalších hraje hudebnost klíčovou úlohu.

Pátou Slívovu sbírku, *Na zdech stíny osik*, vydalo roku 1999 nakladatelství Petrov v Brně. Hlavními znaky jsou tu opět exprese a dualita, obojí však oproti předchozí sbírce nabývá na síle a stává se základní charakteristikou Slívova tvůrčího stylu. Dualitu potvrzuje i Vladimír Stanzel, který o Slívově poezii napsal, že: „(...) je poezií expresivně dualistickou, oscilující kolem dvou pólů – na jedné straně je to duch a duchovnost, na straně druhé hmota, tělo, tělesnost (...). (...) vzpínání se k transcendentnu.“¹⁷ a také Jan Štolba: „Různost prostředků slouží hlavně autorově expresi; co obraz světa, uvidí se až pak. (...) Krkolomnost postmoderního baroka, silná jen dokud o sobě moc neví.“¹⁸ Na Slívovy odkazy k baroku upozorňuje také Vladimír Novotný, považuje je za důležitou součást výstavby básně: „Jinak Slíva vystupuje jako typ tvůrce výrazově požívačného až barokního: hra se strukturou básnické výpovědi je mu vším a sklon k slovo tvorbě ve verši u něho nabývá až obsedantní podoby. (...) Převládá tu poetické vidění bytí (...).“¹⁹ Slíva v této sbírce začíná čím dál více využívat kromě zmíněné hudebnosti také řečtiny. Nejde však jen o lacinou stylizaci učnosti, lyrický subjekt reflektuje formou cizojazyčných výrazů

¹⁵ DOBIÁŠ, D.: Tři sbírky mladých básníků brněnského nakladatelství Host jsou zklamáním. *Lidové noviny*, 1998, roč. 11, č. 200, s. 12.

¹⁶ TRÁVNÍČEK, J.: „Tvůj hrob teď přede mnou leží“. *Tvar*, 1998, roč. 9, č. 19, s. 23.

¹⁷ STANZEL, V.: *Host*, 1999, roč. 15, č. 8, příl. Recenzní příloha, s. 18.

¹⁸ ŠTOLBA, J.: *Host*, 1999, roč. 15, č. 8, příl. Recenzní příloha, s. 19.

¹⁹ NOVOTNÝ, V.: *Básnění z tradice a básnění v ústraní. Týdeník Rozhlas*, 2000, roč. 10, č. 12, s. 30.

samé základy evropské kultury a vzdělanosti a zároveň akcentuje váhu vzdělání v životě jednotlivce. O poznání kritičtější je ke Slívově sbírce Josef Mlejnek, podle kterého je kniha *Na zdech stíny osik*, ve srovnání s jinými sbírkami, krokem zpět, příkladem „poetické inflace druhé generace“²⁰. To, co ostatní recenzenti vyzdvihují jako žádoucí vývoj autorského stylu, hodnotí Mlejnek negativně: „Výsledkem jsou silácky prázdná demiurgová gesta (...), křečovitě suverénní rétorika, která občas vyhřežne do roztomilých kouzel příliš chtěného (...).“²¹ Faktem je, že co se týče proměn motivů, jazyka a situací, Slívův lyrický subjekt zůstává jakoby v ustrnutí, neschopen pohybu, básně tak mohou postrádat dynamiku a působit mnohomluvně, respektive zahleděně do jednoho jediného momentu.

K nakladatelství Host se Slíva vrací se svou další sbírkou *Grave* v roce 2001. Co se týče stylu psaní, výběru motivů, jazyka i propracování textů, dílo nijak nevybočuje ze slívovské řady. Rozdílů tu však několik je. Tak jako byla sbírka *Tanec v pochované base* věnována otci, tak je *Grave* věnována matce. Slíva „pociťoval, že v něm vyrůstá touha nezůstat nic dlužen i druhému z rodičovského páru: mamince. Z času Vít Slíva vyjímá ty okamžiky, které mu osudově ulpěly v paměti a nehovoří tak pouze o matce, ale i o sobě skrze ni (...).“²² Otcova nemoc, průběh jeho umírání a smrti jsou zde nahrazeny básněmi niternějšími, klidnějšími. Syrovost ztracení člověka střídá něha k člověku, který zůstal. To potvrzuje i Jakub Chrobák: „Na rozdíl od dupotu a halasného ohledávání toho, co zbylo po otci, ve sbírce *Tanec v pochované base*, jsou verše této sbírky podstatně klidnější, mnohdy báseň tvoří až samu podstatu vycizelované dvojverší, často stačí nenápadná metafora k tomu, aby se prostý lidský (mateřský) úkon povýšil na trvalou hodnotu (...).“²³ Co sbírce oproti *Tanci v pochované base* chybí, je jistá autentičnost. Tím, že v knize nejsou otištěny dokumenty typu životopisu či fotografií, zůstává fikční matka lyrického subjektu vzdálenější Slívově skutečné matce více, než tomu bylo v případě otce, kde básník

²⁰ MLEJNEK, J.: Od Holana či k němu, ale pokaždé jen na půli cesty. *Mladá fronta Dnes*, 1999, roč. 10, č. 227, s. 25.

²¹ MLEJNEK, J.: Od Holana či k němu, ale pokaždé jen na půli cesty. *Mladá fronta Dnes*, 1999, roč. 10, č. 227, s. 25.

²² STANĚK, J.: Být pozřten hudbou. *Nové knihy*, 2001, roč. 41, č. 26, s. 21.

²³ CHROBÁK, J.: Hliník vodou rozezvučím – Naslouchám rukám maminčiným! *Tvar*, 2001, roč. 12, č. 17, s. 21.

totožnost obou světů, fikčního a autentického, sugeroval. Jde však jen o zdánlivý a především vnější rozdíl.

Po roce (2002) vychází další Slívova sbírka, jedna z nejznámějších a nejvíce oceňovaných, *Bubnování na sudy*. Vydalo ji nakladatelství Weles, Vendryně. Básně byly napsány již v letech 1991–1996, sbírka by se tedy řadila před *Tanec v pochované base*, přesto ji básník zveřejnil až o šest let později, po sbírce *Grave*. Knihu Slíva věnoval „básníkům-lékařům“: Robertu Fajkusovi, Norbertu Holubovi a Petru Hrbáčovi, a gymnáziu v Brně-Králově Poli, kde jako pedagog řadu let působil. V *Bubnování na sudy* se organicky propojuje většina typických Slívových motivů a postupů, známých z předchozí tvorby, zároveň se autorovi podařilo posunout je „o stupeň výše“, navázat na to nejkvalitnější, co doposud napsal, a rozvinout je do hloubky. Že se jedná o Slívovu nejsilnější sbírku ze všech hledisek, dokazují četné pozitivní recenze. A také fakt, že následující sbírky (a předchozí zpětně), jsou většinou srovnávány právě s *Bubnováním*. Recenzenti nejvíce vyzdvihují práci s rýmem a veršem, tak jako Milan Exner: „*Těžiště Slívova tvarosloví spočívá ve strofě (většinou rýmované) a metrickém verši (místy nerýmovaném). Odtud dochází k rytmickému rozvolňování, které směřuje přes uvolněný verš k (přízvukově stylizovanému) volnému verši. Přechody mezi těmito zónami jsou nenápadné, jak odpovídá (introvertované) poetice postmoderny. Výsledkem je kondenzovaný výraz, sevřený, pevný.*“²⁴ I Jakub Grombář přemýšlí nad Slívovým rýmem: „*Zvláštním fenoménem je Slívova záliba v rýmu, která u básníků jeho naturelu častá. Některé rýmy jsou povedené, jiné mohou spíše působit násilně a strhávat vyznění básně do nechtěné komiky (...). Snad je rým pro Slívu prostředkem, jímž se mimoděk vyjevuje Stvořitel, jediným útočištěm řádu v lůně vševladné entropie.*“²⁵ S rýmem souvisí i vrstva jazyková, jak upozorňuje Jiří Trávníček: „*Jazyk se tu povyšuje nad téma, ale současně o sobě dává dostatečně vědět (...).*“²⁶ Pozoruhodná je sbírka po stránce výrazové, jak si všímají Miroslav Chocholatý: „*Sbírka se vyznačuje neobyčejnou silou a průzračností výrazu. Můžeme v ní procházet ztišeným světem vzpomínek nebo být svědky nespoutané básníkovy*

²⁴ EXNER, M.: V tichosti rýmů zrají slova. *Aluze*, 2002, roč. 6, č. 3, s. 105.

²⁵ GROMBÁŘ, J.: „Srdce v hrudi jako řepa dřepí“. *Texty*, 2003, roč. 8, č. 29, s. 22.

²⁶ TRÁVNÍČEK, J.: Vzpomínka, která se stává modlitbou. *Host*, 2003, roč. 19, č. 1, s. 14.

*emocionality. (...) Cit se střídá s drsností, poetismus s obecnou češtinou. (...) Atmosféra sbírky osciluje směřením a bolestí, pokorou i revoltujícím výkřikem.*²⁷ i Jiří Trávníček: „*Tedy soulad výrazové šíře a niternosti je to, čím Slívova sbírka tak účinně působí. Což znamená, že básník odolává pokušení virtuoznictví, tomu, aby se předváděl svými tvárnými dovednostmi: zejména prací se zvukovým plánem a kompozicí. Slívovy básně mají co říct i jako výpovědi, za nimiž stojí konkrétní časová příležitost, zážitek. (...) dalšímu účinnému propojení, a sice k propojení reflexe a obrazu.*“²⁸ Že Slíva často a rád využívá ve své poezii princip polarity, jsme již zmiňovali. I tato sbírka je na ní vystavěna. Stejně tak jsou pro ni zásadní prvky hudebnosti, ať už v tematické, či jazykové rovině. Petr Odehnal spojuje hudebnost s využitím vázaného verše, tak jak jej popsali Exner a Grombíř. „*Jedním z formálních rysů této hudebnosti je i výše zmínění postupný příklon k vázanému verši (vedle volného verše se setkáme i s asonancí), nelze také pominout užití hudebních forem (jako je antifona, coda), zálibě ve zvukomalebnosti veršů a práci s „citoslovcem“.*“²⁹ Miroslav Chocholatý a Oskar Mainx pak velice stručně a výstižně odpovídají na to, proč je *Bubnování na sudy* Slívovou nejocenenější sbírkou: „*Jeho poezie je pevnou hrází všemu uspěchanému a plytkému. Proti povrchnosti staví opravdovost a přímost, proti slepotě hlubinný pohled spojený s básnickou tradicí.*“³⁰ „*(...) tematická sevřenost a kompaktní kompozice, ani jedna báseň tu nebyla navíc.*“³¹

Osmá kniha Víta Slívy vychází v brněnském Hostu roku 2004 pod názvem *Rodný hrob* s výtvarným doprovodem Víta Ondráčka. Kniha obsahuje verše z let 1998-2004, některé z básní již vyšly v souboru bratří Slívů *Jízdenka z Hradce na Hradec*. Dílo je více než čemu jinému věnované smrti, lyrický subjekt v něm přemýšlí o skonu svých blízkých, ať už těch, kteří opravdu zemřeli, nebo těch, jejichž skonu se teprve obává. Poprvé se tu také objevují zřetelnější úvahy o smrti vlastní, tj. lyrického subjektu, resp. autora. Ve srovnání s *Bubnováním na sudy* znamená *Rodný hrob* spíše krok zpátky. To

²⁷ CHOCHOLATÝ, M.: Hvězdy jsou daleko, nebe blízko... *Host*, 2003, roč. 19, č. 2, příl. Recenzní příloha, s. 15.

²⁸ TRÁVNÍČEK, J.: Vzpomínka, která se stává modlitbou. *Host*, 2003, roč. 19, č. 1, s. 13.

²⁹ ODEHNAL, P.: Lásky a smrt. *Tvar*, 2003, roč. 14, č. 6, s. 2.

³⁰ CHOCHOLATÝ, M.: Hvězdy jsou daleko, nebe blízko... *Host*, 2003, roč. 19, č. 2, příl. Recenzní příloha, s. 15.

³¹ MAINX, O.: Proskleně mrazivá poezie. *Protimluv*, 2005, roč. 4, č. 1/2, s. 52.

je patrné i z recenzí, v nichž jsou nad kvalitami sbírky vyzdvihovány především kvality Slívy jako básníka obecně. Olga Stehlíková se dokonce v pochvalných pasážích vrací k *Bubnování*, když píše: „*Jeho silné místo je v precizní práci s metaforou, v propracované pointě, v intenzitě, která nepotřebuje kvantum objemných, do sebe se přelévajících významů kupit, ale spíše je pečlivě probírat, louhovat, kondenzovat, přesně umisťovat a znovu osekávat.*“³² K tomu dodává, že Slívova poezie „*je pronásledována ironií, která „shodí“ cokoli, co by mohlo zavánět sladkostí*“³³. Oskar Mainx upozorňuje, že *Rodný hrob* navazuje na básnickou tvorbu před *Bubnováním* a poukazuje na Slívova slabá místa: „*Zdá se, jako by autor v této sbírce ztratil minulý bakchicko-heretický tón (...). Převládá zde experimentování s jazykem, zámlky nebo určité odskoky mimo hlavní páteř básně (...).*“³⁴ Také si ovšem všimá podstatného faktu, že i tato sbírka je založena na kompozici hudební, která podle něj dělá básnickou výpověď ještě abstraktnější.

Sbírka *Souvrat'* vychází v roce 2007 v Hostu a je poznamenána smrtí Slívovy matky. Nejedná se však o dokumentární záznam odcházení ze života, jak tomu bylo v *Tanci v pochované base*. Báseň věnovaná explicitně smrti Slívovy matky je uvedena hned v první části sbírky, dále převládají texty reflektující autorův návrat z Opavy do Brna – některé byly napsány ještě ve Slezsku, řada je přesně datována. Michaela Bečková tomuto datování přisuzuje „*vlastnosti deníkového záznamu, pro nějž je typická subjektivita a expresivita v zobrazování emocí*“³⁵. Tato expresivita je podle Bečkové výsledkem promluvy autostylizovaného lyrického subjektu. K autostylizaci autorovi napomáhá využití prvků lidové poezie, především slezského nářečí, a autenticita zobrazovaného prožitku. Na rozdíl od Bečkové Jiří Zizler považuje Slívovy projevy emocí za přehnané: „*Občas Vít Slíva ukazuje i slabší stranu. Neláme si příliš hlavu se zrádnou hranicí, za níž se vstupuje na území obývané sentimentálním plesáním, rozměklostí a dojmavým kýčem. (...) Jinde se spokojuje s mělkým*

³² STEHLÍKOVÁ, O.: Poetika domova podle Kasala a Slívy. *Lidové noviny*, 2004, roč. 17, č. 261, s. 21.

³³ STEHLÍKOVÁ, O.: Poetika domova podle Kasala a Slívy. *Lidové noviny*, 2004, roč. 17, č. 261, s. 21.

³⁴ MAINX, O.: Proskleně mrazivá poezie. *Protimluv*, 2005, roč. 4, č. 1/2, s. 52.

³⁵ BEČKOVÁ, M.: Drásavé laskání: *Souvrat' Víta Slívy*. A2, 2008, roč. 4, č. 11, s. 7.

konstatováním či konejšením, které nejde omluvit jen snahou o uchování nezkalené, dětsky naivní optiky.“³⁶ Petr Motýl si všímá dalších negativních stránek Slívovy sbírky: „I pokud jde o formu, Vít Slíva je (...) autorem, pro něž je typické draní se, obtížné usilování o verš; nikoliv plynoucí rytmus a rým, nýbrž rytmus a rým pomuchlaný, „škaredý“ a drhnoucí písek mezi zuby. Forma někdy zůstává nenaplněna, básník se k ní nedobere, někdy ji naopak přesáhne k zaumnosti. Souvrat' ukazuje jak Slívovu básnickou podobu zemitou a drsnou, tak jeho „umění pro umění“.“³⁷

V roce 2006 shrnuje Vít Slíva svou dvacetiletou tvorbu ve výboru *Boudní muzika*. Ilustrace k ní vytvořil Ludvík Kundera, básně uspořádal sám Slíva (v knize však tyto informace chybí). Výbor obsahuje básně z předchozích devíti sbírek, poslední oddíl *Souvrat'* pak i texty, které do té doby nebyly zveřejněné. Sbírkou jsou řazeny chronologicky, *Bubnování na sudy* je tu tedy již před sbírkou *Tanec v pochované base*. Slíva mnoho básní vyškrtal, jejich pořadí však nezměnil, čímž zůstal zachován plastický obraz vývoje Slívova básnění³⁸. Nejvíce byla změněna sbírka *Tanec v pochované base*, která v původní verzi tvořila tematický ucelený obraz, zatímco ve výboru byly vypuštěny některé důležité prvky, a celek tím ztratil na autentičnosti. Celkový ráz sbírky nejlépe vystihla v recenzi ve *Tvaru* Kateřina Pípová, když vyzdvihla všechny její zásadní charakteristiky: „Slívova poezie si zakládá hlavně na pestrosti obrazů, barvitosti slov a zvláštností přirovnání a slovních spojení. Slívův slovník je bohatý, využívá širokou škálu lexika od archaismů, odborných výrazů, vulgarismů a hovorové řeči po neologismy a poetismy (...). Nechybí ani hra se slovy a zvukomalbou (...), využití mimotextových replik a kurzivy, básnickou „zručnost“ ukazuje též výstavba veršů. (...) Příznačná je také důrazná rytmičtá a četné přesahy zasahující i do strofického členění středně dlouhých či kratších básní. Důležitým smyslem je pro Slívovu poezii zvuk, který pomocí sloves rozeznává krajinu od obzoru

³⁶ ZIZLER, J.: Sníh se slanou příchutí. *Respekt*, 2008, roč. 19, č. 4, s. 56.

³⁷ MOTÝL, P.: Slíva ne v souvratí, ale na cestě. *Host*, 2008, roč. 24, č. 6, s. 67–68.

³⁸ CHROBÁK, J.: Slívův Slíva. *Protimluv*, 2006, roč. 5, č. 1, s. 36.

*k obzoru či vytváří poetismy (...). Osobitost obrazů tihne také ke značné expresivitě a symboličnosti, někdy až barokní inspirace (...).*³⁹

Zatím poslední vydanou sbírkou Víta Slívy je *Račí mor*. Vyšla v březnu letošního roku v nakladatelství Host s ilustracemi Víta Ondráčka. Sbíрка navazuje na předchozí *Souvrať*, ale jak upozorňuje Simona Martínková-Racková: „(...) její poklidný, elegický ráz je nyní vystřídán mnohem dynamičtějším, proměnlivým, rozervanějším. (...) působí sbírka poněkud roztržitě, disharmonicky, jakkoli čtenář oceňuje, že se básník oprostil od jisté překombinovanosti i sklonu k artistnosti a přepjatosti, které ubíraly na přesvědčivosti ještě některým veršům ze sbírky *Rodný hrob* (2004).“⁴⁰ Jiří Trávníček v recenzi v *Hospodářských novinách* předkládá myšlenku, že je tato sbírka pojata autorem – vzhledem k jeho věku – jako bilanční, že se *bilancování stává nejenom právem, ale tak trochu i povinností*⁴¹. S tím nesouhlasí Vojtěch Staněk, jehož názor je zcela opačný: „(...) – že neustálá snaha dotknout se slovem mihnuvšího, smyslovou evokací obraz částečně aktualizovat, ale stále reflektovat časovou perspektivu, k níž ke vzpomínce přistupuji, není u Víta Slívy skládáním účtů, ale jediným možným způsobem bytí básnického subjektu – a jedním z nejvýraznějších rysů celého díla a důvodem, proč je ve svém celku tak podivuhodně konzistentní (...).“⁴² Domníváme se shodně se Staňkem, že na knihu není nutné pohlížet jako na bilanční. Slíva pouze stále více prohlubuje témata z předchozích sbírek, jejich součástí byla perspektiva času se vzhlížením k minulosti prakticky od počátku. Martínková-Racková dále připouští, že i v ohledu motivů i práce s veršem a rýmem je Slívova sbírka *překvapivě pestrá*⁴³. Dle jejího názoru se „básník, zdá se, pokouší vymanit ze schémat, která se mu sama ochotně nabízejí, a zároveň nechat poezii vše, co jí patří“⁴⁴. Už název knihy o ní nějaké informace podává, tomuto tématu však bude věnován prostor v dalších kapitolách.

³⁹ PÍPOVÁ, K.: V pokušení smrti (i života). *Tvar*, 2006, roč. 17, č. 9, s. 20.

⁴⁰ MARTÍNKOVÁ-RACKOVÁ, S.: Mor vzpomínek. *Host*, 2011, roč. 27, č. 4, s. 61–62.

⁴¹ TRÁVNÍČEK, J.: Slíva objevuje nové hranice poezie. *Hospodářské noviny*, 2011, roč. 55, č. 56, s. 11.

⁴² STANĚK, V.: Dvojitá bezmoc času: Nad Račím morem Víta Slívy. *A2*, 2011, roč. 7, č. 9, s. 7.

⁴³ MARTÍNKOVÁ-RACKOVÁ, S.: Mor vzpomínek. *Host*, 2011, roč. 27, č. 4, s. 62.

⁴⁴ MARTÍNKOVÁ-RACKOVÁ, S.: Mor vzpomínek. *Host*, 2011, roč. 27, č. 4, s. 62.

4 Motivy v poezii Víta Slívy

Vít Slíva je autorem, u jehož poezie lze velice snadno vymezit typické motivy, neboť je jich relativně omezená množina a často se opakují. Jednotlivé sbírky jsme již charakterizovali a z dané kapitoly nejčastější motivy implicitně vyplynuly. Dodejme tedy, že jistý rozdíl v motivické rovině můžeme u Slívy sledovat, postavíme-li proti sobě sbírky reflexivní (zde dominují motivy v rodného kraje, přírodní motivy, střídání ročních období aj.) a sbírky expresivní (zde se nejčastěji objevují motivy lásky, smrti, a především rodičů). Toto rozdělení ovšem není striktní a neplatí bez výjimky, jednotlivé motivy spolu navíc často úzce souvisí nebo se prolínají. Za motiv lásky lze např. považovat i lásku k přírodě, u motivu rodného kraje můžeme hovořit o lásce k rodnému kraji či vzpomínání na dětství v rodném kraji. Pojítkem mezi všemi sbírkami jsou motivy kosmické a motivy náboženské. Dokonce bychom mezi nimi mohli nalézt jisté analogie: mj. Bůh v křesťanském smyslu jako transcendentní autorita vs. Slunce – dominující těleso nebeské, na němž závisí život na Zemi obdobně, jako je z křesťanského pohledu lidská existence podmíněn Bohem.

Rozdělení motivů v následujících kapitolách je, vzhledem k výše uvedenému, spíše orientační, pokusili jsme se stanovit motivy primární, ovšem s vědomím, že ani ony neexistují izolovaně, vytrženy s vnitrotextových vztahů.

4.1 Motiv lásky

Ačkoli Slívova poezie není komponována jako milostná, objevuje se motiv lásky napříč celou jeho tvorbou, a to v mnoha podobách. Lyrický subjekt se vyznává z lásky k ženě, k rodičům i lásky k domovu (zde ještě nalézáme rozdíly mezi vztahem k rodnému domovu – Slezsku – a vztahem k Brnu). Lásky k Bohu je pak vyjádřena spíše mimoděčně, formou upínání se k autoritě, oddanosti ideje křesťanství.

Zjednodušeně můžeme tvrdit, že náboženské motivy jsou u Slívy téměř vždy spojeny s láskou k Bohu, proto budou zmíněny v této kapitole.

Jako specifický případ motivu lásky můžeme vnímat některé pasáže z básní věnovaných smrti rodičů, kde lze takto interpretovat lyrickým subjektem prožívané utrpení. Hořekování nad smrtí chápeme jako implicitní projev lásky. Stejně tak je-li v básni obviňován ze smrti blízkých Bůh, nemůžeme toto dramatické gesto považovat jednoduše za popření lásky k Bohu, spíše její mezní variantu.

4.1.1 Láska k ženě

Slíva se ženám svou poezií obdivuje, téměř nikdy však neskládá poklonu jedné konkrétní z nich. Pokud v básních zazní ženské jméno, jedná se zejména o Marii. Tím Slíva odkazuje k Panně Marii, a svůj obdiv k ženskému pohlaví jako celku tak spojuje s křesťanskými ideály čistoty a pokory. Jiná použitá jména se málokdy opakují.

Zejména ve sbírkách reflexivních je na ženu pohlíženo jako na křehké stvoření, láska je popisována jako čistý cit a muž jako k lásce pokorný. Slíva několikrát popisuje první milostné vzplanutí mezi mužem a ženou, poznávání se. Vše se však odehrává spíše mimoděčně, žena i láska k ní je samozřejmou součástí básně, nejčastěji ve spojení s přírodou. Tomu nejvíce odpovídají Slívovy první dvě sbírky *Nepokoj hodin*, jak dokládá i Ondřej Horák: „konstantou poezie Víta Slívy je láska“⁴⁵, a *Černé písmo*, jak si všiml Richard Svoboda: *Černým písmem* „(...) se dostáváme k dalšímu svorníku Slívovy poezie, k tématu starému jako vázaná řeč sama, k tématu lásky: té, jež se rodí na hraně mezi křehkým tajemstvím nevyověditelného a slovem.“⁴⁶

Pro Slívu je specifické, že dominantní úlohu v milostných vztazích svěřuje ve svých básních muži. Ne že by se jeho lyrický subjekt k ženám stavěl s opovržením či nedůvěrou, pouze vždy dá (někdy důrazně a někdy jen tak mimochodem) najevo, že tím, kdo vztahu vládne, je muž. Potvrzuje to Jiří Trávníček, který k *Černému písmu* napsal: „Ač rozptýleným tématem Slívovy poezie je láska, partnerství, kontakt s „ty“ (...), zdaleka nejde o nimránání v citečcích a vypouštění zabstraktnělé mlhy variačních

⁴⁵ HORÁK, O.: Na lásku je tě moc, do hrobu málo. *Lidové noviny*, 2006, roč. 19, č. 38, s. 21.

⁴⁶ SVOBODA, R.: A přisednout. Ale jak? *Moravské noviny*, 1990, roč. 1, č. 23, s. 8.

*impresí. Původcem jednotlivých básnických výpovědí je muž v tom nejvíce maskulinním slova smyslu, chlap – s bezručovskou kosmatostí, jakož i po mikulášovsku hrdý na svou roli. Muž jako fátum i živel, uzavřený do scénérií baladické urputnosti.*⁴⁷ Neplatí to jen u této sbírky, domníváme se, že jde o jev typický pro Slívu jako básníka obecně.

Ve sbírkách expresivních ovšem láska k ženě ustupuje a navrácí se opět v *Bubnování na sudy*. Expresivní sbírky se vyznačují jinými hlavními motivy, mohou však být ve spojení s vyjádřením lásky k rodičům. Nebo, hlavně v pozdějších sbírkách, Slíva k lásce přistupuje vulgárněji. Žena pak má často pouze erotickou roli, přibývá vulgárních slov a nadávek. Slívova láska k ženě umí být i vášnivá, pak už to nejsou ženy-panny, ale „*Ženské. Slíva – jako každý chlap – horoucně miluje vlastně všechny. Ty efemérní ovečky (...), Lenky-panny i Evy, (...). Miluje však i ty fatální, tak divně podobné jiskře, které děsí, ale kterých nikdy nemáme dost.*“⁴⁸ Slívův lyrický subjekt často dává svým proměnlivým vztahem k ženám najevo určitou životní nespokojenost. Běžně se vyskytuje pojetí lásky jako věčného sváru protikladných principů, ale zároveň přirozená touha po harmonii, souladu a porozumění. Typickým příkladem by mohla být báseň *Jistě: láska je*:

*Láska je,
když ona rýsuje kružnice
a klade do nich jablka:
vidí pak, co ještě zbývá
do plnosti slov –*

*– zatímco on se učí trpět
jako sad v září klejotkem:
slzet bez zaštkání. –
– Když se však ruka*

⁴⁷

TRÁVNÍČEK, J.: Plápolavé ohýnky živlů. *Rok*, 1991, roč. 2, č. 1, s. 91.

⁴⁸

ŠRÁMEK, V.: Rodný hrob. *Weles*, 2006, č. 36, s. 124.

sveze k ruce,
jistě už první stisk se děje
prázdnými dlaněmi.⁴⁹

4.1.2 Láska k rodičům

Možná silněji než láska k ženám je ve Slívově poezii prezentována láska k rodičům. Ve všech sbírkách básník své rodiče alespoň zmiňuje, někdy častěji otce, jindy matku. Ve spojení s motivem rodného kraje jde o jednu z dominant Slívovy tvorby. Josef Zizler mj. poukazuje na „hluboký vztah ke kořenům, ztělesňovaný zejména osobami rodičů.“⁵⁰ Sounáležitost s krajem, jakési osudové zakotvení v něm je pak obvykle doprovázeno motivy času, jeho plynutí, vzpomínání na dětství, na minulost. Dětství je přitom pro Slívu až nedotknutelné, stejně jako právě domov, rodný kraj a osoby s ním spojené, vč. zmíněných rodičů.

Rodičům jsou věnovány především sbírky expresivní, které pojednávají o jejich nemoci, smrti, pohřbu, následují vzpomínky a úvahy. Jiří Staněk popisuje Slívův specifický vztah k matce ve sbírce *Grave*: „Dokazuje tak čtenáři nejednoduchý vztah syna-Slívy k matce: jeho věčný pocit neukojené nespokojenosti se sebou samotným, jeho obtížnost hříšnictvím, jeho věčnou touhu po něčem dokonalejším, čistším, po pouhém šumotu křídel andělích. Ach, jak zuřivě chtěl by nebolel svět! Jak tíživé je pro něj vědomí nesplatitelnosti čímkoliv a jakoukoliv láskou k ženě, která ho přivedla na svět! Jak se z toho vyznává a kaje.“⁵¹

Zvláštností sbírky *Na zdech stíny osik* je odkaz pouze jednoho z rodičů, otce. Matka tu zmíněna prakticky není. Na tuto zásadní skutečnost poukázal Milan Exner: „Ve Slívových textech se objeví postavy babičky, dědečka. (...) Otec se však objeví (jen) v podobě umírající muže (...). Ve Slívově sbírce nenarazíme na postavu matky,

⁴⁹ SLÍVA, V.: *Nepokoj hodin*. Blok, Brno, 1984, s. 19.

⁵⁰ ZIZLER, J.: Sníh se slanou příchutí. *Respekt*, 2008, roč. 19, č. 4, s. 56.

⁵¹ STANĚK, J.: Být pozřen hudbou. *Nové knihy*, 2001, roč. 41, č. 26, s. 21.

což je všude, kde se hovoří o ostatních členech nejbližší rodiny, významné.“⁵² Ani Exner však nenabízí, jak konkrétně tuto skutečnost interpretovat. Nicméně domníváme se, že právě ve zmíněné sbírce patří postavy členů rodiny k méně frekventovaným a že i postava otce je zde spíše dozvukem *Tance v pochované base*.

Příkladem vyjádření citu k matce mohou být verše: *Žes ale nestárnul, ženy ti voněly šafránem, / po mamince (...)*⁵³, i když celkově metafora směřuje k významu jinému. To však je pro Slívu rovněž typické: vztah k matce je u něj nejčastěji prostředkem alegorie. Pamatování matčiny vůně a její připomínání celý život nicméně značí hluboký rodinný vztah. Lásku k otci zaznamenáme v básních v mnohem explicitnější podobě: *Otcova láska tě nesla u nebe na fůře sena / a švihala přes oči větvemi třešní*.⁵⁴ Zde si povšimněme vnitřního kontrastu celého obrazu, tj. dichotomie otce „milujícího“ a otce „vychovávacího“.

4.1.3 Láska k Bohu

Jak již bylo naznačeno, vztah Slívova lyrického subjektu k Bohu je výrazem lásky spíše implicitně. Časté obracení se k Bohu je zdrojem spirituality Slívovy poezie, zároveň pomáhá utvářet kontrast pozemského vs. nadpozemského, triviálního vs. osudového, profánního vs. sakrálního. Nikdy však autor nedospěje k typicky náboženským motivům, Bůh je sice s křesťanským diskurzem spojen pomocí událostí liturgického roku či typickým dějištěm (kostel) apod., je však instancí více filosofickou než církevní. Není ovšem náhoda, že si řada recenzentů všimla podobnosti některých básní s modlitbou („*Ano, ten nejspodnější základ Slívovy poezie je modlitební. (...) Vzpomínka – modlitba – láska.*“⁵⁵). I ta je však u Slívy spíše výrazem kontemplace, prostředkem kladení otázek případně „účtování“ s Bohem.

Vztah lyrického subjektu k Bohu by se dal velmi opatrně přirovnat k jeho vztahu k ženám – tomu křehkému, tajemnému, nevyzpytatelnému. K tomu, co sice milujeme,

⁵² EXNER, M.: Přítakavost stínu. *Aluze*, 2000, roč. 4, č. 1, s. 196.

⁵³ SLÍVA, V.: *Volské oko*. Host, Brno, 1997, s. 10.

⁵⁴ SLÍVA, V.: *Volské oko*. Host, Brno, 1997, s. 10.

⁵⁵ TRÁVNÍČEK, J.: Slíva objevuje nové hranice poezie. *Hospodářské noviny*, 2011, roč. 55, č. 56, s. 11.

ale nejsme s tím tak zcela smířeni. V promluvách k Bohu je nicméně básníkovo alter ego o poznání opatrnější a smířlivější, nepřekračuje hranice k vulgárnosti, tak jako v některých případech u žen.

Kateřina Píповá nad výborem *Boudní muzika* konstatuje: „*Za jednotící linii Slívovy poezie, která přechází z klidných, harmonizujících poloh místy až přírodní lyriky do krutě cynických veršů postihujících lidskou bezbrannost a nemohoucnost, můžeme považovat všudypřítomnou naději čerpající z křesťanské tradice.*“⁵⁶ Naděje a víra jsou právě těmi záchrannými momenty, ke kterým se Slíva obrací, nejintenzivněji v expresivních sbírkách.

S motivem Boha se pojí celá řada křesťanských rekvizit, například obrazy kostelů, andělů, odkazy ke svatým aj. Spojení těchto prvků lze demonstrovat např. verši z básně Svatý obrázek: *Andělskou rychlostí uštknut jak zmijí, / šumí si vzduchem na služby Boží. / Už se vydýchá v sakristii, / jen ještě párkrát stroj v zatáčce složí.*⁵⁷

4.2 Motiv rodného kraje

Rodištěm Víta Slívy je Slezsko, konkrétně Hradec nad Moravicí, malé město poblíž Opavy. V roce 1958 se rodina přestěhovala do Bohumína, kde Slíva trávil své dětství až do doby odchodu na univerzitu do Brna. V Brně po vystudování zůstal a začal učit. Proto se Brno stalo jeho druhým domovem. Svůj vztah k obou krajům Slíva vyznává ve všech svých sbírkách, mnohokrát zmiňuje množství konkrétních míst (především v případě města Brna), často však popisuje pouze všeobecně krajinu (tyto popisy patří Slezsku a jeho přírodě). „*Velice častá je poloha nezúčastněného vykreslování věci, krajiny, okamžiku, který je v dané chvíli plný jen sám sebou. Jiným projevem Slívova od-osobnění jsou infinitivy: už se říká jen to poslední, definitivní, zážitek a konkrétní chvíle se v básni proměňují v metafyzický princip (...).*“⁵⁸, tak

⁵⁶ PÍPOVÁ, K.: V pokušení smrti (i života). *Tvar*, 2006, roč. 17, č. 9, s. 20.

⁵⁷ SLÍVA, V.: *Bubnování na sudy*. Weles, Vendryně, 2002, s. 31.

⁵⁸ TRÁVNÍČEK, J.: Vzpomínka, která se stává modlitbou. *Host*, 2003, roč. 19, č. 1, s. 14.

popisuje Slívovu krajinu Jiří Trávníček u sbírky *Bubnování na sudy*, dalo by se však říci, že to platí pro Slívovu poezii obecně.

Trávníček je také jedním z těch, kteří si všimli vnitřního dramatického napětí ve slívovské krajině: „*I Slívovy krajiny hledají středový soulad. Jsou plny vnitřních dramát a svárů: fičí to v nich, na obloze se prohánějí zlověstné mraky, kuň se prodírá závějemi (...). Tato nervní, vnitřně dramatická a svárlivá podoba Slívovy krajiny však hledá svůj soulad. (...) Neklid romantického poutníka, jehož rozryvná krajina vnitřně zraňuje a dráždí, se přece jednou musí proměnit ve zpěv a klid.*“⁵⁹ Opět tedy ambivalentní struktura motivu. Stejně tak domov či rodný kraj je u Slívy velmi často zobrazován v jisté rozpolcenosti, milován, ale opuštěn, oáza šťastného dětství, ale i místo smrti blízkých atd.

4.2.1 Rodný kraj – Slezsko

Hradec nad Moravicí, Bohumín a celé Slezsko jsou místa, k nimž se básník stále znovu vrací a která prostorově vymezují začnou část jeho poezie. Lyrický subjekt k nim zaujímá na jedné straně familierní postoj, na straně druhé pak prezentuje svůj vztah k nim až jako mystický. Tato mystika se značně zakládá na faktu, že jde o místa věčného odpočinku blízkých lidí – rodiny a přátel. Ačkoli v mnohých básních není přesně specifikováno, že se jedná o autopsii, máme tendenci jakékoli v minulosti ukotvené reálie automaticky přiřazovat ke Slívově dětství a danému regionu. Je to dáno silou celkového kontextu, postulovaného jako autobiograficky zatížený. Platí to nejen ve sbírce *Volské oko*, o které píše Marek Vajchr: „*V krajinách sbírky Volské oko (...) čtenář nemá kam zabloudit: směr je pevně daný vzpomínkami na dětství (...). Padne-li sem nějaký stín (...), je to zásah ze světa dospělých, nejednoznačného to území na pomezí ráje a pekla.*“⁶⁰ I tuto citaci lze vztáhnout ke všem sbírkám komplexně. Dětství je pro Slívu polozapomenutým rájem, do nějž se ve vzpomínkách uchylujeme, je-li nám nejhůře.

⁵⁹ TRÁVNÍČEK, J.: Vzpomínka, která se stává modlitbou. *Host*, 2003, roč. 19, č. 1, s. 14.

⁶⁰ VAJCHR, M.: O slavnostech a hostech. *Kritická příloha Revolver Revue*, 1999, č. 13, s. 66.

Rodné Slezsko je v básních často spojeno s hudebností, která zároveň souvisí se vzpomínkami na dětství. Tento jev potvrzuje i Miroslav Chocholatý, který také znovu akcentuje důležitost básnickova rodiště: „*Neopomenutelná je také hudebnost jednotlivých textů. Zdá se, že tvář rodného kraje je vypálena až příliš hluboko v autorově paměti. Její drsný rytmus zanechává stopy ve zvukovém uspořádání textů, a to nejen těch bezprostředně spojených se Slezskem. (...) Básnickovou krajinou (...) jako by rezonovaly hlasy jeho souputníků (...). Nejdůvěrnějším prostorem provždy zůstává Hradec nad Moravicí; místo básnickova narození je cílem návratů, očistou i znovunalezenou duševní rovnováhou (...).*“⁶¹

Jakub Grombří vyzdvihuje spíše roli krajiny jako takové, konkrétně ve sbírce *Bubnování na sudy*: „*Konkrétní místa a osoby jsou Slívovy kotvou v okolním chaosu, proto se tak často obrací k přírodninám jako k partnerům v dialogu (...). Ostatně nejsilnějšími pasážemi sbírky jsou básně, kde se vrací ke svému dětství (...) a hlavně k rodnému krajině Opavska, jehož drsnost je z básní jasně patrná (...).*“⁶² Zpředměťováním konkrétních, dobře známým míst jako by Slíva hledal pevné konstanty, záchytné body. Grombříův pohled je sice poněkud jiný, přesto odkazuje k tomu samému, jako Trávníček, totiž k polaritě. Slíva se chytá dobře známého a jemu milého, zároveň však drsného, někdy až nepřátelského.

Drsnost krajiny ovšem Slíva neodráží ve všech sbírkách (lépe řečeno básních, jelikož v rámci sbírek se pohledy na krajinu mění). Většina sbírek ukazuje Slezsko jako zemi krásnou. Dokonce u sbírky *Račí mor* Trávníček pohlíží na Slívu vztah jako na milenecké zasnoubení se s rodnou krajinou.⁶³

Báseň o rodném domově promítnutém do vzpomínek na dětství můžeme například nalézt v básni *V kuchyni u pece*:

*V kuchyni, u modré pece,
v které se líhne oheň jako lišky,*

⁶¹ CHOCHOLATÝ, M.: Hvězdy jsou daleko, nebe blízko... *Host*, 2003, roč. 19, č. 2, příl. Recenzní příloha, s. 15.

⁶² GROMBŘÍ, J.: „Srdce v hrudi jako řepa dřepí“. *Texty*, 2003, roč. 8, č. 29, s. 22.

⁶³ TRÁVNÍČEK, J.: Slíva objevuje nové hranice poezie. *Hospodářské noviny*, 2011, roč. 55, č. 56, s. 11.

*namáčíš plátky celeru do vajec
a já zase slova do světa
z tvých malých zad.*

*Z kouta tě očima převracím,
věrně jak zrcadlo:
zůstáváš táž,
i s popěvkem v komíně.⁶⁴*

Podobných příkladů lze ve Slívově tvorbě najít nespočet, ne pokaždé jsou spojeny motivy rodného domova s dětstvím, někdy je také rodný domov vyjádřen obecněji jako rodný kraj.

4.2.2 Nový domov – Brno

Do Brna Vít Slíva odešel roku 1969, kvůli studiu na univerzitě. Toto město se mu pak na dlouhá desetiletí stalo novým domovem, přesto však reflexe Brna v celku Slívovy poezie zaostává za Slezskem.

Brno je málokdy zmíněno jako celek, mnohem častěji v básních nalezneme konkrétní místa, části města nebo další městské reálie. Mezi nejopakovanější místa patří brněnské čtvrti Žebětín, Kohoutovice, Královo Pole nebo Bystrc.

Jako je Slívův motiv krajiny téměř výhradně spjat se Slezskem, motiv hospody bývá zase většinou spojován s Brnem. Kromě mnoha zmínek o neurčitých městských lokálech (kde můžeme spíš jen předpokládat, že se jedná o Brno, i když to je více než zřejmé, kvůli Slívovu původu z malé vesnice) Slíva například pojmenoval jednu krátkou báseň *U sudu v Králově Poli*:

*Vinárna trochu jako bufet,
vestoje nad sklínkou vína.*

⁶⁴ SLÍVA, V.: *Černé písmo*. Blok, Brno, 1990, s. 19.

Naslouchat básníku, mlčet.

- *Láska nic nezapomíná.*⁶⁵

Právě takovým způsobem básník reflektuje svá oblíbená brněnská místa, na rozdíl od popisů rodné krajiny většinou spíš krátce, přesto dává jasně najevo svůj vztah k nim (stejným příkladem může být i báseň *Žebětín*⁶⁶ ze sbírky *Souvrat*). Že má Slíva blízký vztah k hospodě již od narození, potvrzuje i Jiří Trávniček v doslovu k *Boudní muzice*: „Narodil se „na hospodě“, která patřila dědečkovi;“⁶⁷. A sám Slíva pak nesčetněkrát potvrzuje ve svých básních, že hospoda je pro něj místem „nahrazujícím“ rodný domov, místem, na které se stále vrací a které mu tím pádem přináší určitou stabilitu v životě.

4.3 Motiv smrti a utrpení

Motiv smrti je u Slívy spojený především s odchodem rodičů – ve sbírkách *Tanec v pochované base* a *Souvrat*. *Rodný hrob* reflektuje pohled na smrt, minulost a vzpomínání. Podobně je tomu i v některých básních *Račího moru*. Motiv smrti se nejčastěji spojuje s motivy nemoci, utrpení, pohřbu či hřbitova, ale také bolesti, pláče a strachu. V *Račím moru* se pak motiv smrti prolíná s motivem lásky. Zmíněná Slívova dualita zde kulminuje právě v kontrastu těchto veličin.

4.3.1 Smrt

Tak jako se smrti obává každý člověk, tak se jí obává i Slívův lyrický subjekt. Autobiografické momenty odkazují na smrt autorových blízkých. Typické je pro Slívu

⁶⁵ SLÍVA, V.: *Račí mor*. Host, Brno, 2011, s. 52.

⁶⁶ SLÍVA, V.: *Souvrat*. Host, Brno, 2007, s. 63.

⁶⁷ TRÁVNÍČEK, J.: „A vem si nás k sobě, ve-e-e-em!“. In: *Boudní muzika*. Host, Brno, 2006, s. 221.

zobrazování nikoli obav ze smrti samé, ale z toho, jak poznamená život člověka. „Smrt jako taková a o sobě děsivá není: děsivé je to, co pod ni podestíráme a co z této (podestřené) pleny následně odezíráme.“⁶⁸ Dalo by se říci, že Slívův lyrický subjekt projevuje více obav o své blízké než o sebe sama. Právě v tom tkví ono spojení smrti s láskou a také se strachem ze samoty. V řadě momentů Slíva uvažuje o životě jako o přípravě na smrt, která je nevyhnutelná. Báseň *Nohy* ze sbírky *Tanec v pochované base* však ukazuje, že na smrt nikdy nemůžeme být připraveni zcela:

*Ten starý pán, pacient z vedlejší postele,
jemuž jsem rovnal a přikrýval nohy,
už nežije.*

*Na to teď musím myslet,
když ti rovnám a přikrývám nohy.⁶⁹*

Zatímco láska nebo rodný kraj mohou mít v poezii obecně nespočet variant a významových, resp. funkčních nuancí, smrt je motivem poměrně homogenním, konotace s ní spojené relativně nejsou kulturně zatíženy, snad jen básníkovou stylizací (viz dekadentní autoři apod.). Bolest ze smrti blízkého člověka je stálá a pro každého stejná.

Jednou z typických Slívových stylizací je zastírání obav z vlastní smrti. Velmi často k tomu využívá zdůrazňování spojitosti života a smrti jako součástí věčného koloběhu, ale hlavně propojování smrti s rodným krajem, v němž člověk spočine přirozeně a rád. Dokládá to Vladimír Šrámek právě u sbírky *Rodný hrob*, která již svým názvem odkazuje k základnímu autorskému gestu tvůrce: „Slíva cítí, že v jeho bouřce Života se kumuluje napětí Smrti, která mu hrozí smrtelně projet tělem. A jako starý, nemocný mamut přichází na pohřebiště čekat na ten okamžik. Ne, není polekán,

⁶⁸ EXNER, M.: Přítakavost stínu. *Aluze*, 2000, roč. 4, č. 1, s. 196.

⁶⁹ SLÍVA, V.: *Tanec v pochované base*. Host, Brno, 1998, s. 39.

*jeho rodný hrob je přece neodmyslitelnou součástí jeho rodné hroudy. Tedy smrt jako hlavní motiv této sbírky.*⁷⁰

Motiv smrti se nevyskytuje pouze ve sbírkách ryze expresivních, ale i v textech, v nichž je relevantní pomezí mezi expresivitou a reflexivitou, například už ve *Volském oku*: „*Cesta do dějství je (...) vroubena i připomínkami smrti. (...) Nad tím vším se pak klene mrazivá jistota konečnosti.*“⁷¹ Už v této sbírce, před odchodem rodičů, je smrt Slívou uvažována a brána v potaz. Nelze tedy tento motiv redukovat na pouhou reflexi úmrtí v rodině. V *Bubnování na sudy* pak nalézáme především kontemplativní, filosofující verše, zvažující smrt jako metafyzickou veličinu:

Noční hodinka

Poslední noc už důkladně sám.

Tak bývají v celách mniši.

Svět nic než pouhé tam.

Závěť si píš.

Šuplík mi rabuje myš.

V knihách se hrabou krysy.

Bůh je teď o cosi blíž.

Teď, ale já jsem už v kdysi!

Ví aspoň on, kam se poději

tichostí hvězdných vírů,

až plamen zhasne a potmě doznějí

*šramoty písmen na papíru?*⁷²

⁷⁰ ŠRÁMEK, V.: *Rodný hrob*. *Weles*, 2006, č. 36, s. 122.

⁷¹ SVOBODA, R.: *Sbírka Volské oko Víta Slívy je hledáním kořenů*. *Mladá fronta Dnes*, 1997, roč. 9, č. 102, příl. Jižní Morava, s. 3.

⁷² SLÍVA, V.: *Bubnování na sudy*, *Weles*, Vendryně, 2002, s. 53.

Skutečností však je, že od *Tance v pochované base* můžeme pozorovat jistý nárůst frekvence výskytu motivu smrti, někdy je tato sbírka považována za přelom ve Slívově tvorbě, právě i díky existenciálnímu impulsu, který do jeho poezie vnesla. Proměnil se i básníkův vztah k Bohu a náboženství, stal se reflektovanějším a problematizovanějším. Bůh se přitom začal objevovat častěji než v textech raných, stejně jako postava otce. „*Psal o otci, o jeho životním utrpení, a především o jeho umírání a smrti. Psal o roli otce a o tom, jak ji jeho otec naplňoval v podmínkách mimořádně drastických.*“⁷³

Roli smrti v dalších Slívových sbírkách příznačně vystihuje Josef Zizler v recenzi ke sbírce *Souvrat*: „*K prožitku i vědomí neodvratnosti smrti a fascinací jejím významem přitom odkazují i tituly předchozích autorových básnických knih Grave (2001) a Rodný hrob (2004). I ty tematizují neúprosnou definitivnost lidského konce a její souvislosti emocionální i duchovní. (...) Vyslovuje archetypální, věčně se opakující tragickou situaci v lyrických výkřicích nitra, ve verších na hranici zaklínání, v dramatické étosu chvíle (...). Slíva zápasí s přívalem citu, který jej zaplavuje, přemáhá, ochromuje, ale zároveň mu skýtá útočiště a nabízí křídla vertikály.*“⁷⁴

Smrt otce v *Tanci v pochované base* je vyobrazena poměrně drasticky, nechybí detaily nemoci a umírání, popis pohřbu. Slíva bývá chvílemi až nezvykle naturalistický (poměřováno jeho ostatními texty). Reflektování smrti matčiny popisuje Petr Motýl: „*Básně o smrti a pohřbu matky mají jak prostou a stručnou podobu, tak podobu velmi patetickou a snad až přepjatou. V některých se tyto dva protikladné básníkovy přístupy prolínají. Jsou zde básně milostně sprosté i milenecky křehké. Básně zachycující okamžik i básně nahlížející lidský život od narození nejen ke smrti, ale až k tomu, co je za ní. Jsou zde přítomny všechny typicky „slívovské“ motivy i formy.*“⁷⁵ Tedy typická slívovská polarita vyjádřená několika způsoby najednou.

Kromě části o hřbitově se se smrtí spojují výjevy utrpení, pláče, bolesti, zoufalosti a krve. „*Kompozice je v mnohém založena jednak na onom střetu, jednak na*

⁷³ TRÁVNÍČEK, M.: Pašije podle Víta Slívy. *Proglas*, 1998, roč. 9, č. 7, příl. Literární příloha, č. 3, s. 23.

⁷⁴ ZIZLER, J.: Sníh se slanou příchutí. *Respekt*, 2008, roč. 19, č. 4, s. 56.

⁷⁵ MOTÝL, P.: Slíva ne v souvratí, ale na cestě. *Host*, 2008, roč. 24, č. 6, s. 68.

opakujících se motivických konstrukcích. Jeden z takových spojů je tvořen četnými motivy krve.⁷⁶ To v recenzi uvedl Richard Svoboda již u sbírky *Černé písmo*. Výraz zoufalství a bolesti a zároveň naděje lze nalézt například v básni *Ta estacha*:

*Skoro dvanáct hodin
jsem u tvé postele přemýšlel,
zatímco ty jsi rychle a sípavě dýchal
a díval se do bíla stropu,
co ti mám nakonec říct,
aby to neznělo jako loučení.*

*A když tvůj dech najednou přestal,
vroucně jsem ti to šeptal do ucha.
Dech se ti vrátil,
skoro na hodinu.⁷⁷*

4.3.2 Hrob, pohřeb, hřbitov

„Hroby jsou přítomny jako skutečnost nejskutečnější; hřbitov není zastrčen mimo dohled, vytváří přirozenou protiváhu návsi.“⁷⁸ Tak popsal Mojmír Trávníček hřbitovní scénérii již u sbírky *Volské oko*. Slíva pak sice do jisté míry ustoupil od exponování hřbitova, nikdy jej však zcela neopustil. Chápe ho především jako místo odpočinku zemřelých, a vzhledem ke křesťanským rezonancím přirozeně i jako místo rituální, umožňující mrtvé uctít, což je velmi zásadní pro interpretaci některých obrazů. Důležitý je rovněž fakt, o kterém píše Olga Stehlíková u *Rodného hrobu*: „pro slezského barda Slívu je rodištěm i hrobem konkrétní Opavsko.“⁷⁹ Určitým vrcholem

⁷⁶ SVOBODA, R.: A přisednout. Ale jak? *Moravské noviny*, 1990, roč. 1, č. 23, s. 8.

⁷⁷ SLÍVA, V.: *Tanec v pochované base*. Host, Brno, 1998, s. 50.

⁷⁸ TRÁVNÍČEK, M.: Pozdravení slunci. *Proglas*, 1997, roč. 8, č. 4, příl. Literární příloha, č. 2, s. 22.

⁷⁹ STEHLÍKOVÁ, O.: Poetika domova podle Kasala a Slívy. *Lidové noviny*, 2004, roč. 17, č. 261, s. 21.

hřbitovní tematiky je báseň *Roklí šeré smrti z Tance v pochované base*, popisující otcův pohřeb. Zároveň zde dochází k bohaté syntéze motivů souvisejících:

– *O berlách a o holích
jsme tě, otče, provázeli
roklí šeré smrti.*

(...)

– *Roklí smrti, tatínku,
pohrblí a rozkloubení,
šli jsme s tebou k hrobu.*

(...)

*Z hrobu, ztvrdlé mordy smrti,
ze strhaných strupů
smrčín rostlých na máry,
z trub, jež červencové smrští
trčí hrdlem z trupu!*

– *Tati! Tati! Od rokle
belháme se, od hřbitova.*

(...)

*Jako kdysi na noční
ve slévárně meteorů:
zůstal jsi tam o tmě.
Bůh tě veze na oční:
uvidíš čas bez prostoru,*

spolykané ohně.

(...)

Do vagónů rakví

luna letuje své nic.

Na hřbitov jít k vlaku otci!

Kdy, Bůh-funebrák ví.⁸⁰

4.4 Přírodní motivy

Přírodní motivy se u Slívy vyskytují ve větší míře ve sbírkách reflexivních, často ve spojení s motivem rodného kraje. Nejfrekventovanějším živlem je jednoznačně voda, z živočichů se objevují ptáci či – poněkud netypicky – hmyz, z rostlin především stromy a jejich plody, tj. ovoce. To pak může být symbolem života, mládí, síly apod., zcela v souladu s obvyklými konotacemi.

4.4.1 Stromy a rostliny

Ačkoli někdy Slíva používá substantivum „strom“ v generalizujícím významu, častěji pojmenovává konkrétně: osika (ta je snad nejfrekventovanější), topol, bříza, jasan. Poměrně hojně se vyskytuje blíže nespecifikovaný „vánoční strom“.

Jedním z hlavních motivů se strom stává v *Bubnování na sudy*. S Toho si všiml i Milan Exner, zároveň ve své recenzi provedl jakousi rekapitulaci: „(...) *strom, který je jedním z jeho [Slívových] nejdůležitějších témat; platan, jilm, túje, vánoční strom...Túje, to je strom hřbitovní, vánoční, konotuje pohanství. Pohanským je vlastně*

⁸⁰ SLÍVA, V.: *Tanec v pochované base*. Host, Brno, 1998, s. 52–54.

*každé stromové bytí: rostliny i člověka. (...) Je kůra a je dřeň: to jsou Slívovy symboly.*⁸¹

V raných, reflexivních sbírkách popisuje Slíva volnou přírodu nebo zahradu rodného domu (v širším slova smyslu): „*Básníkovu krajinu tvoří sady s jablky, hruškami i švestkami; stromy mu materializují vzpomínky na domov (...) i představu městské krajiny nynějšího působiště (...). Nejen v erbovní holanovskými laděné básni: „Jistě: láska je“, ale i v dalších číslech sbírky je oživen mýtus lásky a jablka. Slívova poezie je ovšem svébytná, dovede vystihnout plnost i prázdnotu, kulatost jablka, křehkost lásky i pevnost kamene, rovnováhu, přitažlivost i beztlíž.*“⁸² Tato recenze poukazuje mj. na zajímavé spojení jablka s láskou, a to právě u básně, kterou jsme zařadili do kapitoly o motivech lásky. Vedle jablka „protěžuje“ básník ještě švestky (což může být i úsměvné vzhledem k jeho příjmení). Zejména tím ale odkazuje k moravskému kraji, pro nějž jsou slívy jakýmsi regionálním přírodním bohatstvím (viz slivovice), obecně pak symbolizují štědrost, úrodnost aj.

Z četného výskytu léčivých bylin a koření bychom mohli Slívu považovat za obstojného znalce botaniky. Nejčastěji v textech využívá heřmánek a šafrán.

Na básni *Do modra* lze sledovat, jak progresivně mohou přírodní motivy působit v celku básně, až tak, že téměř „přehluší“ ústřední téma lásky, k jehož konstrukci byly užity:

Léto bez dechu, ve švestkách modrá.

Mrakem si slunko utřelo hubu.

Z ramen jsem ti listí odral,

v trnitých pažích se škubu.

Láska dusí jak švestkový koláč,

klove jak špačci do vína.

Jenom si, milá, slad'ounce poplač!

⁸¹ EXNER, M.: V tichosti rýmů zrají slova. *Aluze*, 2002, roč. 6, č. 3, s. 105.

⁸² Básník přichází. *Zemědělské noviny*, 1984, roč. 40, č. 274, s. 2.

*Tvůj klín je jedna modřina.*⁸³

Je rovněž zřejmé, že se přírodní motivy u Slívy nutně nedruží s popisy krajiny apod., naopak využívá jich funkčně k posílení symbolické roviny básní, i těch primárně koncipovaných mimo témata přírodní lyriky. Někdy tvoří přírodní motivy jakési kulisy, v nichž se odehrávají mikropříběhy básní, jimž dodávají potřebnou atmosféru či náladu. Básníkuv postoj k jednotlivým rostlinám či živočichům může být velice osobní až niterný. Milan Exner tuto skutečnost vystihuje slovy: „*Pozoruhodné je, jak se Slíva umí sehnout k rostlinám a živočichům tohoto světa; příroda ho vlastně zajímá jen natolik, nakolik může být přírodní jsoucno jeho bližním.*“⁸⁴

4.4.2 Živočichové

I v této skupině motivů můžeme nalézt určité konstanty, respektive konkrétní živočichy, k nimž se autor rád vrací. Bylo již řečeno, že nejfrekventovanější jsou v jeho poezii hmyz a ptáci, konkrétně skřivan, havran, kos, sova nebo kohout. Ke každému z nich se přirozeně pojí určité významové stereotypy: tak např. skřivan a kohout se objevují nejčastěji ve spojení s ránem, mnohdy jako jeho signalizace nebo jeho symbol, sova přirozeně nachází své místo v obrazech situovaných do nočních hodin, havran se pak ocitá poblíž motivů podzimu a smutku, jak dokládají i poslední tři strofy básně *Havran*:

– *Vykrádat teď krámy strakám...*

Starý havran, marně krákám.

(Je tak nemužné

naříkat, když mizí síla!)

Dvakrát ses mi navrátila.

⁸³ SLÍVA, V.: *Bubnování na sudy*. Weles, Vendryně, 2002, s. 46.

⁸⁴ EXNER, M.: Přitakavost stínu. *Aluze*, 2000, roč. 4, č. 1, s. 195.

*Potřetí už ne.*⁸⁵

Obdobně jako Poe, k němuž se Slíva básní evidentně hlásí, i zde autor využil kakofonického shluku hlásek evokujícího krákání, a to jak ve slově havran, tak v bezprostředním kontextu, který ho obklopuje.

Slívovy záliby v tematizování hmyzu si všiml Petr Odehnal v recenzi na *Bubnování na sudy*: „... z živočichů poněkud netradičně neoslovuje [Slíva] ptáky, ale – pro pocit své velikosti v bytí vezdejším snad příznačně – hmyz.“⁸⁶ Pravdou je, že hmyz v básních figuruje téměř vždy jako metafora malosti, nízkosti nebo nenápadnosti, případně jako poukaz na opomíjení různých sfér života, jako je tomu v básni *Komáři*:

*Líbáme se, očima ve hvězdách,
a jako bychom tvarovali plamen.*

*Kdo by si vzpomněl na komáry,
co si křídly nabírají z ohně,
a když svíčka náhle zhasne,
jdou na krev!*⁸⁷

Tak jako v případě rostlin, i zde vidíme, že zástupce z říše živočichů slouží především k vytvoření komplikované metafory, jejíž význam již nespadá do sémantického pole motivu komára, ale rozvíjí téma jedné z podob lásky.

4.4.3 Voda

Voda bývá v typologiích motivů obvykle řazena mezi přírodní živly. Protože však Slíva s jinými živly pracuje minimálně⁸⁸, zařazujeme ji zde jako specifický

⁸⁵ SLÍVA, V.: *Račí mor*. Host, Brno, 2011, s. 19.

⁸⁶ ODEHNAL, P.: *Láska a smrt*. *Tvar*, 2003, roč. 14, č. 6, s. 2.

⁸⁷ SLÍVA, V.: *Černé písmo*. Blok, Brno, 1990, s. 25.

případ. Konkrétně můžeme hovořit o motivech řeky, rybníka nebo kaluží. Několikrát je pak zmíněna brněnská přehrada.

Poměrně častým motivem je u Slívy rybaření, rybář nebo ryby. Pro ilustraci uvádíme báseň příznačně rozvíjející metaforu na rybaření založenou:

Rybář:

Nahoře na kopci bouda,

Světlem kotvící v noci.

Sedím v ní, rybář v loděnici,

Bez ryby, s olejem na ohni.

-Kdy už mě, řeko, dostoupíš?

Kdy už, posvátná rybo,

Napneš vlasec v mém pohledu?

Kdesi v dálce hučí jezy

A místo deště

Můry mi ťukají do okna.⁸⁹

Motiv vody je u Slívy velmi často použit jako nástroj časové retardace. Zastavení se nad řekou, pohled do kaluže, ráno nad rybníkem – to jsou momenty, které lyrický subjekt intenzivně prožívá a snaží se je připodobnit k něčemu lidskému, aby je mohl pochopit. Výsledkem bývá asociační pásmo miniúvah a minireflexí, postihující na jedné straně daný moment a na straně druhé vystihující určitou lidskou zkušenost.

⁸⁸ Oheň Slíva často spojuje se sluncem, které jsme zařadili do následující kapitoly, země má u něj podobu “rodné hroudy” – viz motivy rodného kraje, vítr tematizuje ojedinele.

⁸⁹ SLÍVA, V.: *Černé písmo*. Blok, Brno, 1990, s. 9.

4.5 Kosmické motivy

Kosmické motivy jsou pro Slívovu poezii velmi charakteristické a konstantní, zejména motiv slunce (jeden z vůbec nejčastějších), měsíce, hvězd, nebe nočního i denního. Často se podílejí na vytváření polaritv básně (den vs. noc, světlo vs. tma, symbolizují nálady, duševní stavy apod.

Nejzřetelněji jsou tyto motivy užity v raných dílech. Jiří Trávníček porovnává první dvě sbírky právě z motivického hlediska: *„nastala probírka celé Slívovy motiviky, v níž zůstalo jen to prvotní – slunce, noc, láska, smrt, oheň, hvězdy, nebe, krev. Ovšem na to, kolik všelikých žvlů a pralátek se tu prolíná, vládne ve Slívově poezii až podezřelý klid; dochází v ní tedy k jakémusi nepřímému a zastřenému protikladu, v němž do sebe narazila skrytá energie básníkových žvlů s momentkami času jakoby zastaveného. Výsledkem tohoto střetu se stávají situace, kterými nejde hnout (...).“*⁹⁰

4.5.1 Slunce a světlo vs. noc a tma

Slunce lze najít v každé ze Slívových sbírek, a to i přesto, že základními stavebními prvky některých z nich jsou smrt, smutek a zoufalství. Slunce pro Slívu představuje zvláštní konstantu, pevný neměnný bod, na který je vždy možné se spolehnout. Domníváme se, že to je také důvodem relativně vysoké frekvence daného motivu – slunce je pro lyrický subjekt jakousi nezbytnou oporou.

Běžně je motivu slunce užito při popisech krajiny nebo v rámci nepřímé explikace času – ohraničuje den, odděluje jej od noci. Tma (respektive noc) je pak pochopitelným vyvážením slunečného dne, tedy i v metaforickém významu – smutek vyvážením radosti, zoufalství protívahou euforie atd. Jiří Poláček poukazuje na Slívovy nejčastější motivy u sbírky *Černé písmo* a vysvětluje zmíněnou polaritu: *„V jeho verších se opakuje několik motivů, například motiv loďky, slunce, krve, lásky, smrti či hvězd. Slíva je užívá velmi mnohostranně. Zpravidla však těžší z jejich*

⁹⁰ TRÁVNÍČEK, J.: Plápolavé ohýnky žvlů. *Rok*, 1991, roč. 2, č. 1, s. 91.

metaforických významů, a to při odhalování krás objektivní reality, kladení znepokojivých otázek i při hloubavých reflexích. Dominantou jeho sbírky (...) tvoří motiv noci. (...) V jejích verších se totiž hojně vyskytuje i motiv světla (...). Tento motiv v nich dokonce vytváří jakýsi oblouk, který se klene od první básně *Rybář* až k závěrečné básni *Co není slyšet*. Lze hovořit o polaritě noci (tmy) a světla (dne), (...). Tato polarita, představující významovou osu sbírky, sice vychází ze skutečnosti, ale má hlubší, metaforický smysl.⁹¹ Vzhledem k autobiografickým momentům lze předpokládat, že ona polarita úzce souvisí s nepříznivými událostmi, jež Slíva v různých obdobích prožíval a jež promítal do rozpolcené povahy svého lyrického alter ega. Existenciální krize, jíž autor procházel, ztráta víry v nesmrtelnost rodinného pouta, se promítá i do zobrazování krajin: „*Jsou plny vnitřních dramát a svárů: fičí to v nich, na obloze se prohánějí zlověstné mraky, kůň se prodírá závějemi, „mrakem si slunko utřelo hubu“ ...*“⁹² V některých expresivnějších básních se pak slunce objevuje jako negativní symbol nebo v kontrastu dobro vs. zlo.

Motiv slunce by bylo možné zařadit mezi širěji pojaté motivy světla, kam by dále patřil například oheň: „– *plameny, ohně, svíce. Jak často se u Slívy opakují!? Je v tom cosi rudimentálního, archaického, archetypálního. Živý oheň, hmatatelně přítomný. Živé světlo. Blízké i možností ublížit, popálit; blízké i tím, že může být kdykoliv naší neopatrností (nebo zlým záměrem) neodvolatelně umlčeno (podobno v tom člověku). Blízké nesnadností své existence (...)*“⁹³ Ve sbírce *Volské oko* vstupuje slunce do zajímavého vztahu se smrtí a hrobem, k němuž tvoří protiváhu. Miroslav Chocholatý zde poukazuje především na důležitost slunce: „*Oblouk Slívovy tvorby se s pokojnou samozřejmostí opírá o dvě konstanty: o hroby a o slunce. (...) Slívovy verše, v nichž téměř bez výjimky svítí slunko! (...) Vesnické slunko je čímsi hmatatelně všudypřítomným jako dobrodinec a strůjce divů. Slunce vstoupí v celé sbírce všehovšudy dvakrát na místo frekventovaného (a domácky důvěrného) slunka. (...)*

⁹¹ POLÁČEK, J.: *Básně noci i světla*. Brněnský večerník, 1990, roč. 21, č. 150, s. 3.

⁹² TRÁVNÍČEK, J.: *Vzpomínka, která se stává molitbou*. In: *Host*, ročník 19, 2003, č. 1, s. 13.

⁹³ HARÁK, I.: *A ve tmě někdo škrtně sirkou*. *Alternativa nova*, 1998, roč. 4, č. 7, s. 292–294.

*Můžeme se jen dohadovat, proč svátečnější forma slunce je spojována výhradně s červnem.*⁹⁴

Ve sbírkách expresivních převažuje ve spojení se smrtí motiv tmy a noci. *„Tma a noc mění podobu v „nebásnickou“ nespavost a nekonečnost, pak však přicházejí noci, kdy smrt je již skutečně na dosah. Nedoprovází ji jen hrůza a strach, spíše údiv, překvapení, jak rychle se tělo stává bezmocným, jak málo můžeme a umíme člověku v těchto chvílích pomoci, jak málo rozumíme smrti.*⁹⁵

V *Bubnování na sudy* se noc pojí s tichem a tajemnem: *„Autora přitahuje „génies noci“. Je fascinován jejím tichem, imaginativní hrou se skutečností. (...) Noc ovšem dokáže také s velkou naléhavostí vracet momenty dětství nezatížené „dočasností“, pomůže vytvořit jakýsi „utěšený azyl“.*⁹⁶ Tento „azyl noci“ lze považovat za protiklad denního slunce, úlohu však mají oba motivy podobnou.

Dalším typem světla je ve Slívově tvorbě světlo Božské, někdy ve spojení s motivem ženy. Symbolizuje mravní čistotou, odkazuje na pannu Marii, u níž světelná záře poukazovala na neposkrvněnost těla i ducha. Příkladem může být několik závěrečných veršů básně *Annaperk*: *„panna cítí až v srdci to oblačné dmutí, / jakýsi daleký pohled ji k mrknutí nutí, / jakýsi světelný dotek jí naplnil pleť. // Je to mladinká maminka. Tehdy i teď.*⁹⁷ Světlo zde symbolizuje lásku k dítěti, mateřskou pýchu v pozitivním slova smyslu.

4.5.2 Měsíc a hvězdy

Motivy měsíce a hvězd plní v rámci básně buď funkci dramatizační (v rámci symbolicky pojaté duality dne a noci), nebo naopak stabilizační (další pevný, záchytný bod, nadčasový, nezničitelný, vševědoucí pozorovatel atd.). Příkladem může být verš z básně *Noli tangere: Zákon*: *„viděla bys, jak rychle tě míjejí aleje / a hvězdy se od*

⁹⁴ TRÁVNÍČEK, M.: Pozdravení slunci. *Proglas*, 1997, roč. 8, č. 4, příl. Literární příloha, č. 2, s. 22.

⁹⁵ PÍŠA, V.: Smrt nezaplašíš. *Tvar*, 1998, roč. 9, č. 19, s. 23.

⁹⁶ CHOCHOLATÝ, M.: Hvězdy jsou daleko, nebo blízko... *Host*, 2003, roč. 19, č. 2, příl. Recenzní příloha, s. 15.

⁹⁷ SLÍVA, V.: *Grave*. Host, Brno, 2001. s. 50.

*tebe nehnou*⁹⁸, kde jsou hvězdy symbolickými poskytovateli morální opory a strážci oslovované ženy. Tak jako slunce jsou i ony neměnnými pozorovatelkami událostí popisovaných v básni, jejich nehybnost v čase jim uděluje jakousi autoritu pozorovatele z odstupů a s nadhledem.

Motiv měsíce a hvězd však převládá spíše u básní reflexivních. Z expresivních sbírek je měsíc poměrně častý u *Tance v pochované base*, kde vystupuje v roli tichého sledovatele otcovy smrti. Je tu tentokrát v pozadí, pouze sekunduje celému aktu, není ani tak oporou lyrickému subjektu, jako už jen přihlíží skutečnosti, se kterou nemůže nic udělat. Tehdy ho Slíva poeticky nazývá lunou.

V expresivních verších může měsíc působit jako nechtěný, jeho přítomnost není vítána, zjišťuje emoce proživatele a symbolizuje všechno zlé: „*Měsíc, ten hihňavý, zarudlý kretén, / tetován mrazem, puká jak vřed*“⁹⁹. Lyrický subjekt se utápí ve svém žalu, světlo jako metaforu radosti či naděje vztekle odmítá v gestu vzdoru. Měsíc mu připomíná, že existují věci, které nemůže změnit. Milan Exner uvádí další příklad takových veršů: „„*Vyšel měsíc —: jako nádor na rentgenu plíce, / jako hledáček jímž zaostřuje bolest Bůh, jak měkké / hliníkové sítko, přes které se prolil poslední tvůj vjem.*“ *Poslední verš představuje dokonalé završení metafory, v níž zachytíme řadu Slívových antinomií: technika a Bůh, světlo a tma, tělo a duch, nahoře a dole, věc a vjem...*“¹⁰⁰

⁹⁸ SLÍVA, V.: *Nepokoj hodin*. Blok, Brno, 1984. s. 20.

⁹⁹ SLÍVA, V.: *Tanec v pochované base*. Host, Brno, 1998. s. 61.

¹⁰⁰ EXNER, M.: Přitakavost stínu. In: *Aluze*, ročník 4, 2000, č. 1, s. 194.

5 Vztah poezie Víta Slívy k jiným autorům

Vít Slíva bývá nejčastěji spojován se svými vzory: Františkem Halasem a Vladimírem Holanem. Nalezneme však u něj návaznost i na další autory, ať už formou verše či rýmu, či motivickou výstavbou básně. Pokusím se nyní zachytit, jak vnímali autorskou osobnost Víta Slívy v kontextu (zejména) české poezie recenzenti a na čem zakládali své argumenty.

Halasově poezii se Slíva zevrubně věnoval již na vysoké škole, kdy si jako téma své diplomové práce zvolil *O dialektických rozporech v Halasově poezii od jejích počátků do konce 20. let*. V pozdějších letech svou pozornost více zaměřil k Holanovi, dokonce se k jeho poetice explicitně hlásil: „Slíva sám sebe nazývá „holanovským dogmatikem“,“¹⁰¹ píše např. Trávníček. Po Holanově smrti v roce 1980 mu Slíva věnoval ve svém deníku osobní vyznání: „*Stačil jsem si uvědomit, že tento básník je mému srdci nejbližší, nevěděl jsem však, že ho mám tak hluboko v srdci. Zalilo mě hoře, jako by mi zemřel bližní, se kterým jsem žil od nejtělejšího dětství. – Ale vždyť je to skoro tak! Kolik let jsem s ním žil v tom nejtěsnějším doteku, totiž doteku duší! (...) Stěží jsem se bránil pláči.*“¹⁰² Na vztah Slívy k Halasovi a Holanovi upozorňuje mnoho recenzentů, většinou se také shodují v tom, že nešlo o vztah epigonský, ale o silný pramen inspirace, který se Slíva nebál uchopit a rozvinout.

Holanův odkaz lze najít snad ve všech Slívových sbírkách, zejména v těch raných. Podle Ivo Haráka především v *Nepokoji hodin* Slíva „zůstává příliš v zajetí poetiky velkého vzoru. Mám na mysli vlastnosti prozodické (...), ale také holanovskou enigmatizaci (...) či typicky holanovské rozvažování významu slov.“¹⁰³ Také Jiří Trávníček vidí tento básnický vliv jako naprosto zásadní a pro Slívu osudový, ne však zcela prospěšný. Ač se mu Slíva snaží bránit, „s Holanem za zády a současně s Holanem proti sobě se Slíva přibásňoval sám k sobě“¹⁰⁴. Patrný vliv Holana

¹⁰¹ TRÁVNÍČEK, J.: „A vem si nás k sobě, ve-e-e-em!“ In: *Boudní muzika*. Host, Brno, 2006. s. 224.

¹⁰² SLÍVA, V.: Tři čtvrtě holana. In: *Host*, ročník 21, 2005, č. 7, s. 30.

¹⁰³ HARÁK, I.: A ve tmě někdo škrtne sirkou. *Alternativa nova*, 1998, roč. 4, č. 7, s. 292–294.

¹⁰⁴ TRÁVNÍČEK, J.: Plápolavé ohýnky živlů. *Rok*, 1991, roč. 2, č. 1, s. 90–91.

nalezneme velmi zřetelně i ve sbírce druhé, *Černé písmo*, zde však jde již o transformovanější podobu. „Ubylo v ní Holana – přibylo Slívy“¹⁰⁵, potvrzuje nejen Jiří Trávníček, ale i Ivo Harák, podle kterého se Slíva vzdaluje z Holanova vlivu. Pátá Slívova sbírka *Na zdech stíny osik* nebyla sama o sobě hodnocena příliš kladně, opětovné přiblížení Slívova rukopisu k Holanovi pak bylo právě jednou z nejčastějších výtek. Holanovi a Halasovi patří dokonce věnování sbírky. „Slíva se ve své poezii opravdu pohybuje přibližně v prostoru vymezeném těmito velikány: někde mezi „*poesia docta*“ Vladimíra Holana, k níž mu však dosud chybí leccos z oné neochvějné úpornosti a hlavně bravury formy (vyjádření myšlenky), a mezi expresivní uzlovitostí, rytmickými „nedostatky“ a sugescí prožitku nicoty a zmaru Františka Halase.“¹⁰⁶ Milan Exner upozorňuje na fakt, že k oběma ikonám české poezie odkazuje i samotný název knihy: „*Zed' je přímo ústředním Holanovým symbolem a u něj také najdeme symbol osiky. (...) Holan ovšem toužil zed' prorazit, jeho postoj k metafyzice oddělenosti je vzpurný a násilnický. (...) Stín je jedním z centrálních symbolů Halasových. Halas byl doslova pohlcen stínem, stínem bytí, či spíše stínem svého bytostného Já. Tohle ochromení u Slívy nenajdeme. Není ani násilnický jako Holan, ani ochromený jako Halas.*“¹⁰⁷ Je mj. typické, že Slívovi recenzenti na jedné straně reflektují autorův vztah k Halasovi a Holanovi jako příliš těsný a svazující, na druhé straně mu vytýkají, že nedosahuje dokonalosti svých vzorů, resp. nedokáže docílit stejné síly a hloubky básnických obrazů. Domnívám se, že v důsledku toto neustálé srovnávání autorského rukopisu Slívovi spíše uškodilo, neboť soustředilo (i když pochopitelně ne zcela) pozornost kritiků k jedinému aspektu jeho poezie na úkor jiných, specificky „slívovských“. Holanovský rukopis sbírky *Na zdech stíny osik* vytýká Slívovi mj. Vladimír Novotný („*Leč pokud se Slíva hlásí k Holanovi, postrádá ve svém naturelu klasikovu epičnost a filozofičnost.*“¹⁰⁸) či Josef Mlejnek („*Vít Slíva sice sbírku věnoval Holanovi a Halasovi, ale oba by se mu za ni asi*

¹⁰⁵ TRÁVNÍČEK, J.: Plápolavé ohýnky živlů. *Rok*, 1991, roč. 2, č. 1, s. 90–91.

¹⁰⁶ STANZEL, V.: *Host*, 1999, roč. 15, č. 8, příl. Recenzní příloha, s. 18.

¹⁰⁷ EXNER, M.: Přitakavost stínu. *Aluze*, 2000, roč. 4, č. 1, s. 194.

¹⁰⁸ NOVOTNÝ, V.: Básnění z tradice a básnění v ústraní. *Týdeník Rozhlas*, 2000, roč. 10, č. 12, s. 30.

*nepoděkovali.*¹⁰⁹). V dalším období se Slíva z Holanova vlivu opět vymaňuje, ne však zcela. Ke kritikou oceňovanému *Bubnování na sudy* píše smířlivě Petr Odehnal: „*I ve Slívově nejnovější knize Bubnování na sudy můžeme oba velikány české poezie zahlédnout (...), nejvýrazněji ovšem jen jaksi skrytě v podobě inspirujících múz.*“¹¹⁰ Oslabení holanovských a halasovských reminiscencí je jedním z důvodů, proč bylo *Bubnování na sudy* označeno za Slívovo nejzdařilejší dílo vůbec. V následujících sbírkách jsou oba vzory přítomny spíše implicitně, i když v *Rodném hrobě* věnoval Slíva Holanovi rozsáhlou, pětidílnou báseň *O svatém Holanu*. Olga Stehlíková oceňuje Slívovo explicitní přiznání a hodnotí tento počín jako neepigonský¹¹¹. Oskar Mainx u *Rodného hrobu* porovnává Holanovy a Slívovy *tematizace hudby, aluze motivů zdi nebo básnické novotvary*¹¹². U sbírky *Souvrat'* už recenze většinou jen konstatují Slívův vztah k Holanovi. Nedá se ovšem říci, že by jím byla sbírka silně ovlivněna. U *Račího moru* poukazuje Jiří Trávníček na to, že se Slívova poezie „*dlouho odehrávala pod praporem Vladimíra Holana, ba skoro až v jeho zajetí. Postupně se však začala prosazovat poloha určitější, více plastická, v níž s ubývajícími kontemplacemi nad časem přibývalo konkrétní, obrazy se měnily v jakési pamětní skvrny – dětství, rodiče, rodné Slezsko.*“¹¹³ Posuzuje dřívější přimknutí k Holanovi jako sebeničivou posedlost: „*až si básník „svého“ Holana přeložil z gest do ukazatelů směru, až se vymanil z kontemplací času do jeho prožívání, začaly se dít v jeho poezii velké věci*“¹¹⁴. V doslovu k Holanově sbírce *Zahřmotí* Vladimír Justl shrnuje, co vlastně Víta Slívu s Vladimírem Holanem celkově spojuje: „*esteticky působící antinomie, (...) bytostný smysl pro řád slov a poezie, (...) mistrovství verše, (...) přísná klasická stovebnost, odvaha metafor, ukazující nové možnosti básnického vidění, využití různých jazykových vrstev, plnost rýmu, který má kromě funkce zvukové*

¹⁰⁹ MLEJNEK, J.: Od Holana či k němu, ale pokaždé jen na půli cesty. *Mladá fronta Dnes*, 1999, roč. 10, č. 227, s. 25.

¹¹⁰ ODEHNAL, P.: Láska a smrt. *Tvar*, 2003, roč. 14, č. 6, s. 2.

¹¹¹ STEHLÍKOVÁ, O.: Poetika domova podle Kasala a Slívy. *Lidové noviny*, 2004, roč. 17, č. 261, s. 21.

¹¹² MAINX, O.: Proskleně mrazivá poezie. *Protimluv*, 2005, roč. 4, č. 1/2, s. 52.

¹¹³ TRÁVNÍČEK, J.: Slíva objevuje nové hranice poezie. *Hospodářské noviny*, 2011, roč. 55, č. 56, s. 11.

¹¹⁴ TRÁVNÍČEK, J.: Slíva objevuje nové hranice poezie. *Hospodářské noviny*, 2011, roč. 55, č. 56, s. 11.

výraznou hodnotu významovou.”¹¹⁵ Vidíme tedy, že jde spíše o obecné básnické „ctnosti“ než o mechanickou nápodobu tvůrčích postupů. Nejdůležitějším pojícím prvkem mezi oběma básníky je metafyzičnost. Upozorňuje na to Vladimír Stanzel, Milan Exner, Miroslav Chocholatý a několikrát Jiří Trávniček.

Slívova metafyzičnost bývá někdy spojována i s Františkem Halasem, nejvíce u sbírky *Na zdech stíny osik*, kde je explicitní vliv obou autorů nejzřetelnější. Halas málokdy bývá se Slívovou poezií spojován sám, většinou vystupuje společně právě s Holanem. Jana Vrajobá v recenzi na *Račí mor* upozorňuje, že ačkoli se Slívova poezie „svou kakofoničností a těžkopádností“ blíží Halasovi, nedospívá „k nedůvěře ve slovo a rezignaci na ně“¹¹⁶. Zdeněk Kožmín zase poukazuje na obdobné využívání principu polarit u obou autorů: „Halasův šťastný prostor je vždycky otevřen prostoru tragickému. (...) Naznačená polarita je základním rozpětím Halasovy prostorové imaginace. Každý pohyb dolů a dovnitř vede k tomuto rozpolcení, k této dvojdomosti.“¹¹⁷

Poezie Víta Slívy bývá konečně přirovnávána i k poezii jiných autorů, mj. Františka Hrubína, zejména v počátečním období Slívovy tvorby. U *Černého písma* jde o podobné popisy obrazů léta,¹¹⁸ *Volským okem* Slíva připomíná Hrubínovu sbírku *Zpěv hrobů a slunce*. *Tanec v pochované base* je zase aluzí na *Romanci pro křídlovku*, kde oba autoři zobrazují téma konce starého člověka viděného očima někoho blízkého.¹¹⁹

S Janem Skácelem spojuje Slívu kromě jihomoravské metropole také archetypálně podmíněný přístup k některým motivům. Ivo Harák zde však upozorňuje na jisté odlišnosti: „nyní u Slívy hojně frekventovaná interiérová zátiší nebo stejně tak hojně exteriérové scénérie přírodní, (...) jsou přece více odkazem k archetypálnímu kolektivnímu (ne) vědomí (...) než jich čistě literárním uchopením a využitím. Tady by

¹¹⁵ JUSTL, V.: Ediční doslov. In: HOLAN, V.: *Záhřmotí*. Odeon, Praha, 1970. s. 70–71.

¹¹⁶ KITTLOVÁ, M.: *Slíva, Vít: Račí mor* [online]. 21. 2. 2011. [cit. 12. 8. 2011]. Dostupné z <<http://www.iliteratura.cz/Clanek/27889/sliva-vit-raci-mor>>.

¹¹⁷ KOŽMÍN, Z.: *Interpretace básní*. Masarykova univerzita v Brně, Brno, 2005. s. 62–63.

¹¹⁸ POLÁČEK, J.: Básně noci i světla. *Brněnský večerník*, 1990, roč. 21, č. 150, s. 3.

¹¹⁹ DOBIÁŠ, D.: Tři sbírky mladých básníků brněnského nakladatelství Host jsou zklamáním. *Lidové noviny*, 1998, roč. 11, č. 200, s. 12.

*Slíva byl blízko ke Skácelovi, u nějž však dominuje estetická účinnost, literárnost mýtu.*¹²⁰

Zejména první dvě sbírky *Nepokoj hodin* a *Černé písmo* „svým milostně-přírodním tónem upomenou na brněnskou spřízněnost Skácelovu“¹²¹, domnívá se Píповá.

Naopak poslední Slívovy sbírky mohou připomínat poezii Bohuslava Reynka, zvláště *Souvrat'* a *Račí mor*. V *Souvrati* se podle Kateřiny Píповé „objevují i básně odkazující k příznačnému metru Bohuslava Reynka a k „jeho“ oblakům, sněhu a souvrati, po kterémžto libozvučném slově je sbírka pojmenována“¹²². K tomu samému odkazuje i Josef Zizler¹²³. Na příbuznost expresivních básní *Račího moru* a „básnického světa Bohuslava Reynka“¹²⁴ poukázala Jana Vraјová.

Sbírka *Grave* svým tématem matky odkazuje k Jaroslavu Seifertovi a jeho *Mamince*. Stejně i pozdější *Souvrat'* Seiferta připomíná, tady však již Slíva pojednává o matčině smrti, což Seifertovi zcela blízké není.

Je-li Slíva považován mj. za básníka Slezska, nelze v této souvislosti nezpomenout Petra Bezruče. Jiří Trávníček se domnívá, že ve chvíli, kdy si Slíva zapověděl Holana, „dal zároveň vystoupit jinému svému vlivu, a sice Bezručovi. Přitom ono protnutí Holana a Bezruče dává obrazy prokrvené meditace, ale přitom stále dostatečně hranaté a určité.“¹²⁵

Při detailnějším zkoumání Slívových děl lze spatřit i odkaz Karla Hynka Máchy. Nejvíc je patrný v *Račím moru*, který Máchu připomíná svým syrovým *romantismem*¹²⁶. Ve stejné sbírce však nalezneme i odkazy na Vítězslava Nezvala a Edgara Allana Poea. „Vít Slíva jako by se připravoval na vstup do čítanek a při psaní své nové sbírky smáčel brk v inkoustu, který kdysi patřil Karlu Hynku Máchovi,

¹²⁰ HARÁK, I.: A ve tmě někdo škrtně sirkou. *Alternativa nova*, 1998, roč. 4, č. 7, s. 292–294.

¹²¹ PÍPOVÁ, K.: V pokušení smrti (i života). *Tvar*, 2006, roč. 17, č. 9, s. 20.

¹²² PÍPOVÁ, K.: V pokušení smrti (i života). *Tvar*, 2006, roč. 17, č. 9, s. 20.

¹²³ ZIZLER, J.: Sníh se slanou příchutí. *Respekt*, 2008, roč. 19, č. 4, s. 56.

¹²⁴ VRAJOVÁ, J.: Chraňme raky! *Psí víno*, 2011, roč. 15, č. 55, s. 51.

¹²⁵ TRÁVNÍČEK, J.: Vzpomínka, která se stává modlitbou. *Host*, 2003, roč. 19, č. 1, s. 14.

¹²⁶ KITTLOVÁ, M.: *Slíva, Vít: Račí mor* [online]. 21. 2. 2011. [cit. 12. 8. 2011].

Dostupné z <<http://www.iliteratura.cz/Clanek/27889/sliva-vit-raci-mor>>.

*Edgaru Allanu Poeovi nebo Vítězslavu Nezvalovi*¹²⁷, poznamenává zpola ironicky Kučera. Odkaz na Poea je ovšem skutečně až čítankový – Slíva jednu ze svých básní pojmenoval *Havran*, stejně jako E. A. Poe svou skladbu.

Sporadičtěji je Slíva přirovnáván k některým dalším autorům: Jiří Poláček u *Černého písma* upozorňuje na podobnost s impresionistickými básněmi Antonína Sovy. Richard Svoboda tuto sbírku připodobňuje k poezii Skupiny 42 a skupiny kolem časopisu *Květen*, tedy k poezii všedního dne. Domníváme se však, že poezie všedního dne má v současnosti mnohem zřetelnější následovníky, zejména Petra Hrušku. Skupina 42 je znovu připomenuta Daliborem Dobiášem u sbírky *Tanec v pochované base*, tedy u cyklu, který se snaží zachytit krajní situaci půl roku okolo smrti básníkova otce¹²⁸. Stejně tak tato i následující sbírka *Na zdech stíny osik* může připomínat Jakuba Demla či Julia Zeyera, zejména symbolistní a expresivní povahou básnických obrazů.

Obecně můžeme konstatovat, že pro kritickou reflexi Slívovy poezie je typické hledání a nacházení vztahů k jiným básníkům, ať už založených na pouhé tematické či formální podobnosti, či na vědomé, ale i nevědomé inspiraci. Miroslav Chocholatý např. hodnotí Slívovo *Bubnování na sudy* takto: „*Jako by se v této scénérii prostoupilo to nejsilnější z krajin Bezručových, Tomanových, Reynkových a Skácelových.*“¹²⁹ O *Souvrati* napsala Michaela Bečková, že je „*inspirovaná Halasovým tichem, Holanovou samotou a Skácelovým vztahem k řeči*“¹³⁰. *Rodný hrob* je spojován kromě Halase a Holana s Máchou, Nezvalem a Oskar Mainx přidává ještě Tomana: „*Ústřední téma rozvíjí i hutný text s tomanovskou dikcí u Slívy málo vídanou (...). Tomanovy verše jsou zvoleny i jako jedno ze tří mott sbírky.*“¹³¹ Je nutné podotknout, že ve většině případů se jedná o konstatování případná a že sám Slíva svou poezii vědomě zakládá na široce pojatém zakotvení v kontextu české poezie, zejména 20. století. Nezřídka své básně koncipuje jako „pocty“ či „holdy“, někdy explicitně prezentované,

¹²⁷ KUČERA, Š.: Račí mor: Vít Slíva čerpá ze starých kalamářů. *Právo*, 2011, roč. 21, č. 64, příl. Salon, č. 711, s. 7.

¹²⁸ DOBIÁŠ, D.: Tři sbírky mladých básníků brněnského nakladatelství Host jsou zklamáním. *Lidové noviny*, 1998, roč. 11, č. 200, s. 12.

¹²⁹ TRÁVNÍČEK, J.: Vzpomínka, která se stává modlitbou. *Host*, 2003, roč. 19, č. 1, s. 14.

¹³⁰ BEČKOVÁ, M.: Drásavé laskání: Souvrat' Víta Slívy. *A2*, 2008, roč. 4, č. 11, s. 7.

¹³¹ MAINX, O.: Proskleně mrazivá poezie. *Protimluv*, 2005, roč. 4, č. 1/2, s. 52.

jindy skryté. Zároveň však tvůrčím způsobem překračuje hranice autorských poetik, s nimiž si pohrává.

6 Závěr

V naší práci jsme se pokusili komplexně představit poezii Víta Slívy. Zaměřili jsme se především na její tematickou rovinu včetně proměny motivů mezi jednotlivými sbírkami, dále pak na kritické reflexe.

Jako nejzásadnější motivy Slívovy poezie jsme určili motivy lásky (láska k ženě, láska k rodičům, láska k Bohu), přírodní motivy (motivы stromů a rostlin, motiv živočichů, motiv vody), kosmické motivy (motiv slunce a světla vs. motiv noci a tmy, motiv měsíce a hvězd), motivy rodného kraje (Slezska) či kraje domova (Brno) a motiv času (čas a minulost, roční období). Snažili jsme se zároveň poukázat na vzájemné prolínání jednotlivých motivů a na jejich možné varianty. Došli jsme k závěru, že jedinečnou podobu jednotlivých sbírek utvářejí právě variace jinak tradičních tematických prvků. V celé Slívově poezii se tak neustále opakuje několik málo témat, ale právě jejich pojetí v jednotlivých dílech je různé. Zejména lze vidět rozdíl mezi reflexivní a expresivní lyrikou, jakými si dvěma póly Slívovy tvorby. Pomocí dílčích motivů autor zvýrazňuje hlavní témata básní, například rodný kraj je pojat jako komplexní souhrn událostí, vzpomínek a projekcí, a to s využitím motivu dětství, času, lásky, přírody apod. Některé motivy se objevují jako prostředek identifikace konkrétního místa či času (Slezska, doby dětství), které zároveň i utvářejí.

V několika souvislostech jsme upozornili na typickou Slívovu dualitu. Patrná je zejména u motivů kosmických (světlo vs. tma, slunce vs. měsíc) nebo v případě plynutí času (střídání ročních období, léto vs. zima, den vs. noc).

V závěrečné části práce jsme se pokusili nastínit vztah Slívovy poezie k tvorbě jiných autorů, nejen k Halasovi a Holanovi, s nimiž je Slíva obvykle spojován, ale celé řadě dalších.

Anotace

Příjmení a jméno autora: Martinková Iva

Název katedry a fakulty: katedra bohemistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Lenka Pořízková

Název diplomové práce: Poezie Víta Slívy s přihlédnutím k hlavním motivům

Název diplomové práce v angličtině: Poetry of Vít Slíva with aim on main themes

Počet znaků: 91 823

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 56

Klíčová slova: Vít Slíva, František Halas, Vladimír Holan, motivická analýza, současná česká poezie, láska, rodný kraj, smrt, přírodní motivy, kosmické motivy

Klíčová slova v angličtině: Vít Slíva, František Halas, Vladimír Holan, theme analysis, current Czech poetry, love, mother country, death, natural themes, cosmic themes

Tato bakalářská práce se zabývá poezií Víta Slívy. Věnuje se charakteristice jeho sbírek a především je zaměřena na hlavní motivy. Primárně to jsou motivy lásky, rodného kraje, smrti, přírodní motivy a kosmické motivy, které dále rozdělujeme. Slívovu poezii uvádíme do vztahu s dalšími českými autory.

This bachelor thesis deal with poetry of Vít Slíva. It is addressing characteristic of his poetry with aim on main themes. It will primarily explore the themes of the love, mother country, death, natural themes and cosmic themes, which we divide. We compare Slíva's poetry to other czech authors.

Bibliografie

Literatura primární

SLÍVA, V.: *Bubnování na sudy*. Weles, Vendryně, 2002.

SLÍVA, V.: *Černé písmo*. Blok, Brno, 1990.

SLÍVA, V.: *Grave*. Host, Brno, 2001.

SLÍVA, V.: *Na zdech stíny osik*. Petrov, Brno, 1999.

SLÍVA, V.: *Nepokoj hodin*. Blok, Brno, 1984.

SLÍVA, V.: *Rodný hrob*. Host, Brno, 2004.

SLÍVA, V.: *Souvrať*. Host, Brno, 2007.

SLÍVA, V.: *Tanec v pochované base*. Host, Brno, 1998.

SLÍVA, V.: *Volské oko*. Host, Brno, 1997.

Literatura sekundární

Básník přichází [autor neuveden]. *Zemědělské noviny*, 1984, roč. 40, č. 274, s. 2.

BEČKOVÁ, M.: Drásavé laskání: Souvrať Víta Slívy. *A2*, 2008, roč. 4, č. 11, s. 7.

DOBIÁŠ, D.: Tři sbírky mladých básníků brněnského nakladatelství Host jsou zklamáním. *Lidové noviny*, 1998, roč. 11, č. 200, s. 12.

EXNER, M.: Přitakavost stínu. *Aluze*, 2000, roč. 4, č. 1, s. 194–197.

EXNER, M.: V tichosti rýmů zrají slova. *Aluze*, 2002, roč. 6, č. 3, s. 105–106.

GROMBÍŘ, J.: „Srdce v hrudi jako řepa dřepí“. *Texty*, 2003, roč. 8, č. 29, s. 22–23.

HARÁK, I.: A ve tmě někdo škrtně sirkou. *Alternativa nova*, 1998, roč. 4, č. 7, s. 292–294.

HORÁK, O.: Na lásku je tě moc, do hrobu málo. *Lidové noviny*, 2006, roč. 19, č. 38, s. 21.

CHOCHOLATÝ, M.: Hvězdy jsou daleko, nebe blízko... *Host*, 2003, roč. 19, č. 2, příl. Recenzní příloha, s. 15.

- CHROBÁK, J.: Hliník vodou rozezvučím – Naslouchám rukám maminčiným! *Tvar*, 2001, roč. 12, č. 17, s. 21–22.
- CHROBÁK, J.: Slívův Slíva. *Protimluv*, 2006, roč. 5, č. 1, s. 36.
- JUSTL, V.: Ediční doslov. In: HOLAN, V.: *Záhřmotí*. Odeon, Praha, 1970, s. 70–71.
- KITTLOVÁ, M.: *Slíva, Vít: Račí mor* [online]. 21. 2. 2011. [cit. 12. 8. 2011].
Dostupné z <<http://www.iliteratura.cz/Clanek/27889/sliva-vit-raci-mor>>.
- KOŽMÍN, Z.: *Interpretace básní*. Masarykova univerzita v Brně, Brno, 2005, s. 62–63.
- KŘIVÁNEK, V.: *Kolik příležitostí má báseň: kapitoly z české poválečné poezie 1945–2000*. Host, Brno, 2007, s. 338.
- KUČERA, Š.: Račí mor: Vít Slíva čerpá ze starých kalamářů. *Právo*, 2011, roč. 21, č. 64, příl. Salon, č. 711, s. 7.
- KUDRNÁČ, J.: Poezie dialogu a dialog poezie. *Mladá fronta*, 1985, roč. 41, č. 54, s. 4.
- MAINX, O.: Proskleně mrazivá poezie. *Protimluv*, 2005, roč. 4, č. 1/2, s. 52.
- MARTÍNKOVÁ-RACKOVÁ, S.: Mor vzpomínek. *Host*, 2011, roč. 27, č. 4, s. 61–62.
- MLEJNEK, J.: Od Holana či k němu, ale pokaždé jen na půli cesty. *Mladá fronta Dnes*, 1999, roč. 10, č. 227, s. 25.
- MOTÝL, P.: Slíva ne v souvratí, ale na cestě. *Host*, 2008, roč. 24, č. 6, s. 67–68.
- NOVOTNÝ, V.: Básnění z tradice a básnění v ústraní. *Týdeník Rozhlas*, 2000, roč. 10, č. 12, s. 30.
- ODEHNAL, P.: Láska a smrt. *Tvar*, 2003, roč. 14, č. 6, s. 2.
- PÍPOVÁ, K.: V pokušení smrti (i života). *Tvar*, 2006, roč. 17, č. 9, s. 20.
- PÍŠA, V.: Smrt nezaplašíš. *Tvar*, 1998, roč. 9, č. 19, s. 23.
- POLÁČEK, J.: Básně noci i světla. *Brněnský večerník*, 1990, roč. 21, č. 150, s. 3.
- SLÍVA, V.: Tři čtvrtě holana. In: *Host*, ročník 21, 2005, č. 7, s. 30.
- STANĚK, J.: Být pozřen hudbou. *Nové knihy*, 2001, roč. 41, č. 26, s. 21.
- STANĚK, V.: Dvojitá bezmoc času: Nad Račím morem Víta Slívy. *A2*, 2011, roč. 7, č. 9, s. 7.

- STANZEL, V.: [telegrafická recenze bez názvu] *Host*, 1999, roč. 15, č. 8, příl. Recenzní příloha, s. 18.
- STEHLÍKOVÁ, O.: Poetika domova podle Kasala a Slívy. *Lidové noviny*, 2004, roč. 17, č. 261, s. 21.
- SVOBODA, R.: A přisednout. Ale jak? *Moravské noviny*, 1990, roč. 1, č. 23, s. 8.
- SVOBODA, R.: Sbíрка Volské oko Víta Slívy je hledáním kořenů. *Mladá fronta Dnes*, 1997, roč. 9, č. 102, příl. Jižní Morava, s. 3.
- ŠRÁMEK, V.: Rodný hrob. *Weles*, 2006, č. 36, s. 122–124.
- ŠTOLBA, J.: [telegrafická recenze bez názvu] *Host*, 1999, roč. 15, č. 8, příl. Recenzní příloha, s. 19.
- ŠVEC, Š. Utržené kotvy.: *Právo*, 2002, roč. 12, č. 259, příl. Salon, č. 293, s. 2.
- TRÁVNÍČEK, J.: „A vem si nás k sobě, ve-e-e-em!“ In: *Boudní muzika*. Host, Brno, 2006, s. 224.
- TRÁVNÍČEK, J.: „Stavba bez konce – čas“. *Tvar*, 1997, roč. 8, č. 11, s. 20.
- TRÁVNÍČEK, J.: „Tvůj hrob teď přede mnou leží“. *Tvar*, 1998, roč. 9, č. 19, s. 23.
- TRÁVNÍČEK, J.: Plápolavé ohýnky živlů. *Rok*, 1991, roč. 2, č. 1, s. 90–91.
- TRÁVNÍČEK, J.: Slíva objevuje nové hranice poezie. *Hospodářské noviny*, 2011, roč. 55, č. 56, s. 11.
- TRÁVNÍČEK, J.: Vzpomínka, která se stává modlitbou. *Host*, 2003, roč. 19, č. 1, s. 13–14.
- TRÁVNÍČEK, M.: Pašije podle Víta Slívy. *Prohlas*, 1998, roč. 9, č. 7, příl. Literární příloha, č. 3, s. 23.
- TRÁVNÍČEK, M.: Pozdravení slunci. *Proglas*, 1997, roč. 8, č. 4, příl. Literární příloha, č. 2, s. 22.
- VAJCHR, M.: O slavnostech a hostech. *Kritická příloha Revolver Revue*, 1999, č. 13, s. 66.
- VRAJOVÁ, J.: Chraňme raky! *Psí víno*, 2011, roč. 15, č. 55, s. 51.
- ZIZLER, J.: Sníh se slanou příchutí. *Respekt*, 2008, roč. 19, č. 4, s. 56.